

KAITSELIIDU
ELVA MANÖÖVER

1939. A.

92

KAITSELIIDU PEASTAABI VÄLJAANNE
TALLINN, 1939. A.

44

Sumateeri kude - 2

18 in

KAITSELIIDU ELVA MANÖÖVER

1939. A.

1-C, 1950

SE 10151

Riigiraamatkiri

No. S. 3895

(18.9.39).

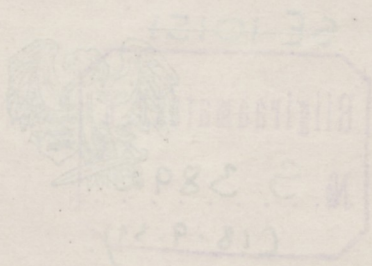

KAITSELIIDU PEASTAABI VÄLJAANNE
TALLINN, 1939. A.

S-351.74 (474.2B)

KAITSELIDU ELVA MANÖÖVER

Trükikoda J. Roosileht & Ko. Tallinnas, Lühikejalg 4.

KAITSELIDU PERSTABI VALVANNI
TALLINN 1988

Sisukord:

ÜLKORRALDUSI MANÖÖVRI ETTEVALMISTUSEKS JA TEOSTAMSEKS.

A. Operatiivala.

	Lk.
I Manöövri eesmäärke ja tegevuse põhinooudeid	5
II Manöövri juhatus	7
III Manöövri läbiviimise aeg ja manöövritegevuse rajoon	8
IV Manöövris tegutsevad pooled, poolte juhid, peaja vanem-vahekohtunikud	11
V Manöövri läbiviimise üldkava	12
VI Side	14

B. Juhiseid vedude teostamiseks.

I Veod raudteel	16
II Veod veoautodel	20

C. Majandus-administratiivala.

I Varustamine pauklaskemoonaga ja rakettidega	21
II Rüietus, varustus ja eristusmärgid	23
III Toitlustamine	27
IV Kortereisse paigutamine	29
V Pioneerala	30
VI Gaasikaitseala	31
VII Sanitaar- ja veterinaarala	31
VIII Korraldusi õnnetujuhtumite vältimiseks ja nendest teatamiseks	32
IX Kahjud ja nende hindamine	33

L i s a d :

1. Sinise poole organisatsiooni skeem.
2. Manöövri juhatuse ja vahekohtu telefoni- ja raadio-
kõnepunktide nimestik.
3. Manöövri juhatuse ja vahekohtunike telefoni- ja
raadioside skeem.
4. Juhend varjumiseks, moondamiseks, õhukaitseks ja
õiseks tegevuseks.
5. Juhend inimeste, suurtükkide ja varustise veoks moo-
torveokeil Kaitseliidus.
6. Juhend gaasi kaitseks Elva manöövris.
7. Juhtnööre Elva manöövrisk osavõtjaile.
8. Juhtnööre vahekohtunikele.
9. Kokkuvõtlik tabel sõidu kohta manöövrisk, reedel,
29. sept. 1939. a. (sinine pool).
10. Kokkuvõtlik tabel tagasisõidu kohta manöövrisk,
pühapäeval, 01. okt. 1939. a.

Kinnitan.

22. juulil 1939. a.

J. O r a s m a a

Kindralmajor

Kaitseliidu ülem.

Üldkorraldusi

manöövri ettevalmistuseks ja teostamiseks.

A. OPERATIIVALA.

Kaardid: 1:200.000 leht nr. 24 ja Elva-Kambja
1:50.000.

I Manöövri eesmärgid ja tegevuse põhinõudeid.

Kaitseliidu Elva manöövri **eesmärgiks** on:

- võimaldada kaitseliitlastele tegutsemist manöövriolukorras ja -tingimusi;
- võimaldada vanematele ja noorematele juhtidele väeosade ja üksuste operatiivset ja taktikalist juhtimist ja sel alal kogemuste omandamist;
- teostada Kaitseliidus olevate relvliikide koostöö harjutusi, erilist rõhku pannes jalaja suurtükiväe koostööle;
- anda väeosade staapide koosseisus tegutsevaile pealikuile kogemusi staabiteenistuse alal manöövriolukorras;
- võimaldada Naiskodukaitse liikmeile kogemuste omandamist toitlustamise alal manöövri- ja väliolukorras.

Manöövrivis tuleb eriti rõhutada ja täita järgmisi põhinõudeid:

1) kõik manöövritegevusest ja juhtimisest osavõtavad pealikud peavad oma ülesannete ja tegevuse piirides avaldama **omaalgatust, aktiivsust, kiiret ja õigeaegset otsusevõtmist ja käsuandmist**;

2) pealike k^äsud peavad olema **täpsed ja lühikesed**, väljendama juhi kindlat tahet ja määrata **mida teha**, mitte aga kuidas teha;

3) suulised k^äsud väljendada **käsuandmise korras** ja toonis, mitte aga jutuajamise teel;

4) kõigil osavõtjail tuleb manöövrivis tegutseda **aktiivselt**, avaldades omaalgatust, osale või üksusele ettenähtud või pealiku poolt määratud ülesande täitmiseks ning eesmärgi saavutamiseks;

5) maastikule kohanemisel ja üldse manöövritegevuses täita varjumise nõudeid, **eriti rõhku panes moondamisele ja varjumisele õhuvaatluse eest**;

6) rännakutel hoida eeskujulikku **rännakudisipliini**, nii liikumisel, õhuvaatluse eest varjumisel kui ka peatustel;

7) pealetung peab teostuma julgelt ja hoogsalt, mille juures tuleb kasutada võimalusi **löögiandmiseks vastase tiibadele**;

8) kaitsetegevusel hinnata täies ulatuses tähtsate maastikupunktide käeshoidmise vajadust. Manöövrivis ei tohi aset leida arvamine, et tule all viibimine võib põhjustada kaitstava positsiooni loovutamist vastasele.

Üksik sissemurre ega möödaminek ei tohi olla põhjuseks kõrvalosade taandumiseks.

Taandumine võib sündida ainult sellekohase käsu põhjal.

9) luure toimetamisel peavad kõik luureosade pealikud avaldama aktiivsust, leidlikkust ja tegutsema vastavalt olukorra tingimustele;

10) kõikide pealike üldiseks ülesandeks olgu **isikliku eeskuju** näitamine nii taktikalises tegevuses kui ka sõjaväelise distsipliini pidamises. Olles ise eeskujuks, pealikuil **kindlalt nõuda seda** ka kõigilt alluvailt pealikuilt ja malevlasilt;

11) kolonnide ja vooride liikumine teedel ei tohi takistada ega sulgeda vastu- või möödasõitvate sõidukite liikumist. Eeltoodu vältimiseks, **võimaluse korral** ja samuti ka **varjumise eesmärgil**, kui seda soodustab maastik tee ääres, **jalaväekolonnidel liikuda väljaspool teed**. Kolonnide ja vooride peatumised sündigu võimalikult väljaspool teed ja kohtades, kus on soodsad varjumise võimalused (mets, puud jne.). On liikumine või peatumine teel paratamatu, siis sündigu see tee **paremal äärel** (liikumise suunale), kusjuures jalavägi peatusel võib asuda mõlemale poole teed, teekraavide või põllu servale.

II Manöövri juhatus.

Manöövrit juhib Kaitseliidu Peastaabi ülem kolonel J. M a i d e VR II/3.

Manöövri juhatus moodustatakse järgmiselt:

1) manöövrijuhatus staabi ülem — Peastaabi Õppe-Spordiosakonna pealik kolonel A. B a l d e r VR II/3;

2) operatiivjaoskonna pealik — Peastaabi mobilisatsiooni-operatiivjaoskonna pealik kapten O. K a l l i k o r m;

3) luurejaoskonna ja sidepealik — Peastaabi laskejaoskonna pealik major H. V i r i t;

4) vedudekorraldaja — Peastaabi eriüksuste jaoskonna pealik kapten J. L ä ä n e;

5) õppeala pealik — Peastaabi õppejaoskonna pealik major P. L i l l e l e h t VR II/3;

6) majanduspealik — Peastaabi Majandusosakonna pealik Ghr. K a s k;

7) informatsioonipealik — Peastaabi kultuurinformatsiooni jaoskonna pealik kapten A. T r u u v e r e;

8) gaasikaitse juhataja — Kaitseliidu gaasikaitsepealik D. B u x h o e v d e n;

9) sanitaarala juhataja — Kaitseliidu ülemarst san. kindralmajor A. L o s s m a n n VR I/2;

10) orkestrite pealik — Kaitseliidu orkestrite üldjuht F. T a m m a r;

11) juhatuse staabi komandant — Peastaabi sekretär leitnant R. R a u d s e p p VR I/3.

Lennuväeala juhataja, Elva komandant, Elva ja Tartu jaama komandant ja teiste jaamade komandandid määratakse erikorraldustega.

Manöövrijuhatuse staap asub end. **Kodijärve** vallamajas (**Pangodi** järve idakaldal, **Rehe** talust 300 m edelas) 28. septembri kella 1200-st kuni 1. oktoobri kella 1200-ni.

III Manöövri läbiviimise aeg ja manöövritegevuse rajoon.

1) Manöövritegevusse loetakse:

— manöövrist osavõtvate malevate osade ja üksuste koondumine, Kaitseliidu Kodukorra § 76 kohaselt, 28. ja 29. septembril;

— manöövri poolte operatiivne ja taktikaline tegevus 29., 30. septembril ja 1. oktoobril;

— üksuste tagasisõit oma alatistesse asukohtadesse, Kaitseliidu Kodukorra § 76 kohaselt, 1. ja 2. oktoobril.

2) Manöövril osavõtvate poolte koosseisu kuuluvate osade ja üksuste koondumine, manöövri operatiivne ja taktikaline tegevus toimub maa-alal, mille piirid on:

põhjas — **Nõo raudteejaam, Kiisa, Lohu, Pikkeri, Kongri, Tohvri, Reola, Ojandi, Klaose** (kõik punktid sisse arvatud);

lõunas — **Enno** (Elva jaamast 4 km edelas), **Varespalu, Varimõisa, Vadi, Toetaja, Luha, Pulli** (lõunapoolne, Kiivitaja talu juures), **Haavamäe, Sr.-Kambja, Lalli** veski, **Rebase** jaam (kõik punktid sisse arvatud);

läänes — Tartu-Valga maantee **Leivaste** külast üle **Elva** kuni raudtee **Tõravere** ülesõidu kohani (Tõravere külas), edasi raudtee kuni **Nõoni** (kõik punktid sisse arvatud);

idas — **Reola, Kungla, Küti, Kallipera** (kõik punktid sisse arvatud).

3) Ülevaade manöövriajooni maastikust.

Manöövriajooni maastik on pinnavormilt tugevasti reljeefne. Kõrgemad punktid on: **Kalbergi mägi** (kõrg. 151,0, Pangodi järvest 1 km kirdes), **Sälgimägi, Mügramägi, Uigumägi** (Uigu talu juures). Mainitud mäed ja kõrgendikud valitsevad avara silmapiiriga manöövriajooni maastiku üle.

Maastik manöövriajoonis on üldiselt kuiv. Puuduvad suuremad soised ja vesised maa-alad, välja arvatud **Tatra** ja **Konsu** jõe org, mis muutub vihmasel ajal vesiseks alaks. Metsaga kaetud maa-alad on üldiselt kuivapinnasesed ja jalaväeosadele

läbipääsetavad. Heinamaade ja põldude kraavid ei takista jalaväeosade ülepääsu. Vihmasel ajal on liikumine küntud põldudel raskendatud, savise pinnase tõttu.

Manöövrirajoonis oleva teedevõrgu moodustavad peamiselt II ja III klassi teed. II klassi teedest on kõikidele väeliikidele ja sõidukeile liikumiseks kõlvulised järgmised teed:

- **Elva, Tamsa, Pangodi järv, Panksepa, Kambja, Rebase** raudteejaam;
- **Elva, Tamsa, Luke, Luke as., Unipiha, Liudsepa, Panksepa, Tatra;**
- **Nõo, Unipiha, Kambja;**
- **Tamsa, Luke, Nõo;**
- **Kolga küla, Luke as., Pangodi järv;**
- **Panksepa, Tatra, Valgekõrtsi.**

III klassi teedest on kõikidele väeliikidele ja sõidukeile liikumiseks kõlvulised järgmised teed:

- **Voika, Jaagupi, Luke;**
- **Unipiha, Kuusiku, Visnapuu;**
- **Liudsepa, Külliku;**
- **Tohvri, Reola;**
- **Reola, Kambja ja Reola, Mäe.**

III klassi teedel on veoautodel teineteisest möödapääsemine võimalik ainult soodsatel kohtadel.

Manöövrirajooni klassiteede võrku täiendab tihe taludevaheline teedevõrk. Taludevahelised teed on sillutamata. Need teed on kuival ajal ühehobuse-vankritele kergete koormatega ja välikööki-
dele läbipääsetavad.

Vihmasel ajal võivad need teed muutuda üksikuis kohtades raskesti läbipääsetavaiks ka ühehobu-vooridele.

Väga raskesti läbipääsetav on **Peedu, Miku, ja Peedu, Laane** tee.

Manöövriväeosade ja -üksuste koosseisu **mittekuuluvaile** sõidukeile on 1. oktoobri kella 1000-st alates kuni kella 1400-ni **liikumiseks suletud teed:**

- **Elva, Tamsa, Luke** ja
- **Tamsa, Tiirike, Pangodi järv.**

IV Manöövris tegutsevad pooled, poolte juhid, pea- ja vanem-vahekohtunikud.

1) Elva manööver on kahepoolne. Pooled kannavad nimetusi **roheline** ja **sinine**. Roheline pool tegutseb idast lääne suunas ja sinine pool — läänest ida suunas.

Manöövril osavõtivate poolte organisatsioon ja jõud on määratud manöövri organisatsiooni ja koosseisude kohaselt, mis eraldi kummalegi poolele välja saadetakse.

Rohelise poole väeosade koosseisu kuuluvate pealikute ja malevlaste eristumärgiks on **valge lint ümber mütsi rummu**. Eristumärgi asetab iga kaitseliitlane mütsile enne kodust lahkumist ja võtab maha manöövri lõpul, manöövrijuhataja sellekohase korralduse põhjal, Elva spordiväljakul.

Sinise poole koosseisu kuuluvad pealikud ja malevlased mingisugust eristumärki ei kanna. Samuti ei kanna mingit eristumärki manöövril osavõtavad lennukid ja **neid kõiki tuleb kohelda kui vastase lennukeid.**

2) **Rohelise** poole ja ühtlasi Jalaväerügemendi pealikuks on Tartumaa Maleva pealik kolonel P. A s m u s VR II/2 ja 3.

Rohelise poole pea- ja ühtlasi Jalaväerügemendi vanem-vahekohtunikuks on Viru Maleva pealik kol.-leitnant G. V a h e r VR II/3.

..... Üksiku Jalaväepataljoni pealikuks on Võru Maleva pealik major J. Heljuste VR II/3.

..... Üksiku Jalaväepataljoni vanem-vahekohtunikuks on Petseri Maleva pealik kol.-leitnant H. Ploomipuu.

Sinise poole juhiks ja ühtlasi Jalaväerügemendi pealikuks on Tartu Maleva pealik kol.-leitnant R. Aks VR I/3.

Sinise poole pea- ja ühtlasi Jalaväerügemendi vanem-vahekohtunikuks on Tallinna Maleva pealik kol.-leitnant R. Lints VR I/3.

..... Üksiku Jalaväepataljoni pealikuks on Järva Maleva pealik kol.-leitnant K. Prees.

..... Üksiku Jalaväepataljoni vanem-vahekohtunikuks on Saaremaa Maleva pealik kol.-leitnant O. Särev.

V Manöövri läbiviimise üldkava.

Elva manööver koosneb neljast tegevusfaasist:

- poole jõudude koondumine 28. ja 29. septembril;
- lahingutegevus 29., 30. septembril ja 1. oktoobril;
- koondumine Elva ja manöövri lõpetamine 1. oktoobril;
- osade rongidele laadimine ja tagasisõit kodukohtadesse 1. ja 2. oktoobril.

Rohelise poole jõud koonduvad Reola, Vn.-Kuuste, Rebase rajooni.

Sinise poole jõud koonduvad Elva, Nõo rajooni.

Manöövris esinevad järgmised tegevused:

- koondumine ešelonidega ja rännakukorras

manöövrirajooni, ühes **õhukaitse** teostamisega;

- manööverosade ja -üksuste formeerimine koondusrajoonides;
- luure;
- lahingurännak pimedas;
- puhkuskaitse;
- kohtamislahing;
- vastasest lahtikiskumine ja taandumine;
- kaitse- ja pealetungilahing;
- pealelaadimine ja tagasisõit.

Ratsa-, suurtüki-, ratturi-, moto-meh.- ja luureüksuste koosseisu määratavate osade kui ka kõigi vooride koondumine manöövrirajooni peab lõppema 29. sept. kella 1000-ks ja üksuste formeerimine — kella 1300-ks.

Laskuriüksuste koondumine manöövrirajooni peab lõppema 29. septembri kella 1500-ks ja üksuste formeerimine — kella 1700-ks.

Manöövri operatiivtegevuse algus on 29. septembril kell 1300 ja lõpp 1. oktoobril kell 1000.

Määratud ajavahemikul tuleb manöövril osavõtvail osadel ja üksustel manöövrirajoonis arvestada „sõjalist“ olukorda, mis teiste tegevuste hulgas nõuab võimalikku õhuvaatlust ja moondamise vajadust.

Manöövri lõppsignaalideks on punased raketid (5—10 tk. üksteise järele), mis lastakse manöövri lõpu lahingute piirkonnas kõrgematelt kohtadelt, ja helisignaalid „koguneda“. Käsk manöövri lõpu kohta antakse edasi ka raadio teel. **Pärast manöövri lõppsignaale peab „lahingutegevus“ viivitamata lõppema.**

Pärast manöövri lahingutegevuse lõppu koonduvad:

- **roheline poole** osad ja üksused (v. a. motoriseeritud ja mehhaniseeritud üksused) **Tüürrike** talu põllule (teenurk **Tüürrike** talust loode poole); motoriseeritud ja mehhaniseeritud üksused jäävad maantee äärde **Tüürrike** talust ida poole;
- **sinise poole** osad ja üksused (v. a. motoriseeritud ja mehhaniseeritud üksused) **Miku** talu põllule (kõrg. 112,4 100 m lääne pool); motoriseeritud ja mehhaniseeritud üksused jäävad **Tamsa, Luke** maantee äärde, kolonni algega **Tamsa** küla teelahkmel.

Poolte rivistumine määratud kogumiskohtadele sünnib poolte juhtide korraldusel manöövrijuhatusse poolt antavate juhiste kohaselt.

Rännak **Elva** ja rivistumine **Elva** spordiplatsil sünnib erikavade kohaselt.

VI Side.

1. Üldkorraldusi.

Sideme korraldamine manöövril toimub üldiselt KL Manöövrijuhendi §§ 115—118 antud alusel.

Tehnilistest sidevahenditest kasutatakse manöövril **telefoni ja raadiot**.

Telefonikeskjaamadega, numbrikastidega, telefoniaparaatidega, välikaabliga ja tarviliste tööriistadega varustamine toimub manöövril osavõtivate malevate korraldusel, vastavalt neile ettenähtud üksustele ja koosseisudele.

Väliraadiojaamadega varustamine ja nende kasutamine sidemepidamiseks manöövril toimub Kaitseliidu Peastaabi poolt antavate erikorralduste alusel.

Manöövrisk osavõtvate poolte käsutuses olevate raadiojaamade raadiosideteenistuse korraldamiseks manöövrisk määratakse manöövriskjuhatuses poolt:

- manöövriskjuhatuses ja poolte juhatuses staapide vahelise raadiosideteenistuse kord;
- rügementide, üksikute pataljonide, pataljonide ja suurtükiväedivisjonide juurde kuuluvad raadiojaamad;
- iga raadiojaama kutsumismärk, kutse- ja töölane.

Raadiosideme korraldamist ja juhtimist poolte staapide ja allüksuste vahel teostavad vastavad staabid ja pealikud, kelle käsutuses raadiojaamad määratud, manöövriskjuhatuses poolt antud korralduste alustel.

Kõik käsud, korraldused, teadaanded, mis antakse edasi raadio teel ja mil on manöövrisk käigu kohta **operatiivne** tähtsus, peavad olema **šifritud või kooditud**.

Manöövrisk kasutatavad šifrid ja koodid antakse kummalegi poolele manöövriskjuhatuses poolt.

Igal staabil ja pealikul on õigus kasutada oma sidevõrgus töötavate jaamade vahel oma erikoodi ja šifrit.

2. Telefoniside.

a) Manöövriskjuhatuses ja poolte staapide vahel.

Manöövriskjuhatuses staabi ja poolte juhatuses staapide vahel on telefoni- ja raadioside. Telefoniühendus poolte staapidele luuakse alates 29. sept. kella 0800-st, manöövriskjuhatuses korraldusel. Raadiosideme pidamine toimub vastavate erikorralduste kohaselt, mis antakse manöövrisk juhatuses poolt.

Kõik manöövr juhatus ja poolte staapide vaheliste telefonisideme ümberühendused või -paigutused manöövri kestusel toimuvad vastavate poolte juhtide korraldusel. Selleks määratakse manöövri juhatus poolt kummagi poole juhi käsutusse 1 liinitöökond vastava varustisega.

b) **Manöövrijuhatus ja vahekohtu sidevõrk.**

Manöövrijuhatus ja vahekohtu sidevõrk koosneb telefoni- ja raadiosideme võrgust, mis luuakse manöövrijuhatus korraldusel.

Kõik käsud, korraldused, ettekanded jne., mis antakse edasi raadio teel ja mil on manöövri käigu kohta **operatiivne** tähtsus, peavad olema **šifritud või kooditud**. Vahekohtu poolt kasutatavad šifrid ja koodid antakse vastavatele vahekohtunikele manöövrijuhatus poolt.

Manöövris tegutsevate poolte koosseisu kuuluvatel staapidel, osade ja üksuste pealikuil on manöövrijuhatus ja vahekohtu sidevõrkude kasutamine operatiivse ja taktikalise juhtimise kui ka igasuguste muude korralduste andmise otstarbel keelatud, välja arvatud kasutamise vajadused, mis on tingitud **õnnetusjuhtumitest** või muudest erakordsetest nähtustest või sündmustest, millest tuleb viivitamata teatada manöövrijuhatussele.

B. JUHISEID VEDUDE TEOSTAMISEKS.

I Veod raudteel.

1) Üldaluseid.

Kõik veod raudteel, manöövrisse ja tagasi, teostatakse tasuta, **malevate poolt väljaantavate** sõidupiletitega ja veodokumentidega eriveotariif nr. 183 § 18 alusel. **Sõidupiletid ja veodokumendid on maksvad 25. septembrist kuni 06. oktoobrini 1939. a.** Sõidupiletite ja veodokumentide maks-

vuse tähtpäevaks loetakse päev, mil sõidupilet või veodokument kompostreeritakse. Manöövrilist osavõtjate veod toimuvad Kaitseliidu Peastaabi ja Raudteede Talituse poolt ühiselt koostatud kavade ja sõiduplaanide kohaselt.

Veod teostatakse peamiselt erarongidega-ešelonidega ja osalt reisirongidega, viimastele juurde lisatud erivagunitega. Üksikjuhtudel veetakse üksikuid kaitseliitlasi ka reisirongides koos reisijatega.

Vedude hea kordamineku saavutamiseks on vaja täpsalt kinni pidada vedude kavadest.

2) Vedude üldkava.

Manöövrilist osavõtjad ja nende varustus veetakse manöövrilisse kahes järgus. Esimeses järgus veetakse kohale ratsa-, jalgrattur-, suurtüki- ja motomeh.-üksused ja voorid; teises järgus — laskuriüksused.

Veokavad koostatakse arvestusega, et vedude esimeses järgus veetavad üksused jõuavad koondustraajoonidesse 29. septembri hommikupoolikul; vedude teises järgus veetavad jalaväeüksused — sama päeva lõunapaiku ja õhtupoolikul.

Pealelaadimised lähtejaamades, sõit ja maha laadimised koonduskohtadel teostatakse veokavade kohaselt.

Veoad, sõiduaad ja muud mootorveokid laaditakse maha Tartu jaamas ja need veokid liiguvad Tartust manöövrilipiirkonda mööda maanteed. Liikumine toimub vastava erikava kohaselt.

Tagasisõit manöövrilist toimub 1. ja 2. oktoobril. Jala- ja ratsaosade pealelaadimine toimub Elva jaamas. Ešelonid väljuvad Elvast 1. oktoobri õhtupoolikul ja öösi 1./2. oktoobril. Pealelaadimine Elvas ja tagasisõit teostub vastavate veokavade kohaselt.

Veoautod, sõiduautod ja muud mootorveokid laaditakse Tartu jaamas. Need veokid liiguvad Elvast Tartu maanteed mööda erikava kohaselt.

3) Ešelonide toimkonnad.

Iga ešeloni toimkonda kuuluvad järgmised ametiisikud:

- ešeloni ülem;
- laadimise juhataja;
- ešeloni kuuluva koosseade vastuvõtja;
- ešeloni korrapidaja ja tema abi;
- korrapidaja-signalist;
- sanitaarpealik;
- veterinaarpealik (kui ešelonis veetakse hobuseid);
- vagunivanem ja vagunivanema abi;
- vahtkond (tarbe korral, ešeloni ülema määramisel).

Sõidul manöövrise ja tagasi määrab ešelonide ülemad Kaitseliidu ülem.

Kõik teised ešeloni toimkonna liikmed määratakse malevate pealike poolt vastavate erikavade alusel.

Vagunivanemad ja nende abid määratakse maleva pealiku korraldusel, kelle malevasse kaitseliitlased kuuluvad. Kui see on maleva poolt täitmata, määrab vagunivanemad ja nende abid ešeloni ülem.

Kõik toimkondade määramised teha vastavate käskkirjadega või kirjalike korraldustega.

Ešelonide toimkondade ametiisikute kohused ja õigused on ette nähtud KL Manöövrijuhendis §§ 156—166.

Ešelonide toimkondadesse kuuluvatel ametiisikutel pöörata erilist tähelepanu:

- **õnnetusjuhtumite vältimisele**, selleks eriti korraldada ja valvata jaamades peatuste ajal maha- ja pealeminekut rongidele;
- **ešelonide kavakohasele liikumisele.**

4) Pealelaadimine, vagunite sisustamine ja sõit raudteel.

Pealelaadimine toimub KL Manöövrijuhendi §§ 167—172 antud juhtnööride järgi. Pealelaadimisel olgu juhitud eriline tähelepanu hobuste paigutamisele vaguneisse. Tigidad ja raiujad, samuti perud hobused paigutada võimalikult eraldi, et vältida üksteise raiumist või vigastamist.

Inimeste pealelaadimisel väärib suurimat tähelepanu kaubavagunite sisustamine. Istelaudade asetamisel päevaseks ja öiseks veoks olgu silmas peetud laudade asetamise otstarbekust, et sõitjate mahutamisel oleks rohkem ruumi ja mugavust. Vaguni sisustamine toimub Sv. Veomäärust. §§ 394—408 antud juhtnööride järgi.

Põhud magamiseks vaguneisse muretsetakse koha peal, vastavate malevate pealike korraldusel.

Meeskondade kohused raudteesõidul on toodud KL Manöövrijuhendi §§ 173—187. Enne pealelaadimist iga üksuse (kompanii, rühma jne.) pealik selgitab oma üksusele raudteesõidu määrusi, eriti osa, mis käsitleb peatumist jaamades, ja üksiksõitjate peale- ja mahaminemist. **Igas ešelonis tehakse teatavaks mahamineku luba ja vaguneisse asumise käsk vastava signaaliga.**

Ešelonide ülemad, nende abid ja korrapidajad peavad olema kogu sõidu vältel teadlikud peatustest ja peatuste kestustest igas jaamas.

Ešeloni toimkonnad peavad hoolega valvama, et kõikide ešelonis sõitjate kaitseliitlaste poolt täpsalt täidetak kõik raudteeveo määrused.

5) Moondamine ja õhukaitse teostamine.

Üksuste kogunemistel raudteejaamadesse, pealaadimistel, peatustel raudteejaamades ja mahalaadimistel tuleb täita moondamise ja varjumise nõudeid niivõrd, kui võrd seda võimaldab olukord ja kohalikud tingimused.

Tarvilised korraldused selleks annab ešeloni ülem.

Ešelonide liikumisel, peatustel ja mahalaadimistel korraldada õhuvaatlus ja õhukaitse. Õhuvaatluse ja õhukaitse teostamiseks tarvilised jõud, abinõud ja korra määrab ešeloni ülem.

(Vaata lisad nr. 11, 12 ja 13.)

II Veod veoautodel.

Mootorsõidukite kolonnide liikumine toimub üldiselt VE §§ 323—340 ja 345—358 ettenähtud juhtnõuude alusel.

Õnnetusjuhtumite vältimiseks tuleb eriti täita järgmisi nõudeid:

- kolonnide ja üksikute sõidukite liikumise kiirus ei tohi tõusta üle 40 km tunnis;
- veoautode platvormidele asetatud suur-tükid, väliköögid ja muud esemed peavad olema kindlasti kinnitatud platvormide külge;
- inimesed asetatud veoautodele pealiku poolt kindlaksmääratud korras;
- liikuda ettenähtud teed mööda.

Kolonnijahi poolt määratakse kindlaks: kolonni liikumise alguse kellaaeg, liiklemistee, kohalejõudmise aeg, sõidukite liikumise järjekord kolonnis ja vahed sõidukite vahel.

Veoautodele asetatud meeskond moodustab liikumise ajaks omaette **komando**, kellele määratakse korraldaja pealiku poolt vanem ja vanema abi. Veoautodele asetatud k-do vanem istub juhuriumis autojuhi kõrval. Abi on **kohustatud istuma** veoauto platvormil taga vasakus nurgas.

C. MAJANDUS-ADMINISTRATIIVALA.

I Varustamine pauklaskemoonaga ja rakettidega.

1) Pauklaskemoon.

Manöövrivahel osavõtavad üksused ja kaitseliitlased varustatakse pauklaskemoonaga järgmiste normide kohaselt:

- laskurüksustes (siia kuuluvad ka jalgrattur-, ratsa- ja moto-meh.-üksused) igale mehele, kes on püssiga varustatud, 60 padrunit;
- eriüksustes (suurt., rk., side-, pioneeri-, g-kaitse-, õk.- ja vooriosad) igale mehele, kes on püssiga varustatud, 5 padrunit;
- igale rk-le 750 padrunit;
- igale suurtükile 30 mürsku.

Püssi- ja kuulipilduja laskemoonast antakse manöövriväeosade pealikele korraldusel manöövri algul üksuste koonduskohas:

- laskureile 30 paukpadrunit;
- rk kuulipildujaile 500 paukpadrunit.

Kaitseliitlastele, kelle pauklaskemoona normiks on ette nähtud 5 paukpadrunit, antakse koondus-

kohas pauklaskemoon terves normis korraga kätte.

Ülejäänud püssi- ja kuulipilduja pauklaskemoon veetakse lahinguvooris, kust üksusi täiendatakse pauklaskemoonaga vajaduste järgi.

Manöövrilist järelejäänud pauklaskemoon ja kestad korjatakse ära poolte juhtide korraldusel manöövri lõpul üksuste koonduskohtades. Järelejäänud pauklaskemoon ja kestad jäävad vastavate malevate kätte.

Pauklaskemoona kulu manöövril arvestada nii, et määratud normist jatkaks kogu manöövri ajaks.

Pauklaskemoona kasutamisel on tuldjuhtivate pealikute ülesandeks ühtlasi silmas pidada, et selle tarvitamine manöövril ei kujuneks otstarbetuks ja asjatuks paugutamiseks, vaid et pauklaskemoonaga **tähistatakse** relvade kasutamist ja relvade tuld samadel tingimustel ja eesmärgil, nagu toimuks relvade kasutamine lahingulaskemoonaga, kuid ainult tule äramärkimises, mitte aga nii suurel arvul kui lahingus tõelikult laskemoona kulutatakse.

Laskemoona kulu normeerimine ja pauklaskemoona otstarbekohane kasutamine on rügemendi, pataljoni, divisjoni, kompaniide ja kõigi üksuste pealikute tähtsaimaks kohuseks.

Püssi lahingulaskemoona kaasavõtmine on keelatud. Kompaniide ja neile vastavate üksuste pealikuil isiklikult kontrollida meeskonna padrunitaskud ja püsside padrunipesad enne pauklaskemoona väljaandmist.

Manöövril ettenähtud pauklaskemoona nõuab Kaitseliidu Peastaabilt iga malev, kes Elva manöövril osa võtab.

Mürskude lõhkemised tähistatakse manöövris, manöövrijuhatuse korraldusel, paukfugasside, -šrapnellide ja -käsigranaatidega. Paukfugasse ja -šrapnelle suurtükitule tähistamiseks malevad Peastaabilt ei nõua.

2) Raketid.

Manöövrist osavõtvad üksused varustatakse raketidega järgmiste normide järgi:

valgeid — igale kompaniile ja eskadronile
10 raketti;

punaseid — igale kompaniile, esk. ja patar.
5 raketti.

Vajalised raketid nõuab Kaitseliidu Peastaabilt iga malev, kes manöövrist osa võtab. Raketid antakse välja ühes pauklaskemoonaga.

II Riietus, varustus ja eristusmärgid.

1) Riietus.

Manöövrist osavõtvad kaitseliitlased kannavad võimaluse korral manöövris Kaitseliidu vormiriidetust. Igal kaitseliitlasel peab olema vähemalt **Kaitseliidu vormimüts.**

Kaitseliidu käesidet manöövris ei kanta.

Kõigil manöövrist osavõtjail riietuda vastavalt manöövriaegsetele ilmadele, üldiselt aga võimalikult soojalt, milleks on soovitatav kasutada sooja ihupesu.

Pealisriidena on soovitatav kasutada **vihmamantlit või sinelit**, aga mitte igavärvilisi palituid, joppisid jne.

Manöövrise ilmuda veekindlates säärsaabastes või tugevates matka-poolsaabastes sääresidemete-

ga, mitte aga kingades ja peennahast saabastes, mis vihmase ilma puhul küllaldaselt ei kaitse jalgu.

Erilist rõhku panna jalatsitele, et rännakutel ja manöövritegevuses vältida külmetamist, jalgade hõõrdumisi ja vigastusi.

Iga manöövrilise osavõtja võtku võimaluse korral kaasa kaitseliidu-, sõjaväe-, jahimehe- või turisti-tüüpi **seljakott** (paun).

2) Relvastis, laskemoon ja varustis.

Manöövrilise osavõtjad malevlased ja pealikud, jaopealiku abist kuni veebli ja neile vastavate pealike ametikohani kaasa arvatud, relvastuvad Kaitseliidu poolt välja antud **püssiga ja padrunitaskuga**. Pealikud, rühmapealikust alates kõrgemale ja neile vastavad pealikud, relvastuvad võimalust mööda püstolitega. Kõik pealikud, kes on varustatud KL 9 mm püstolitega, võtavad kaasa kaks pidet padroneid.

Kõigis eriuksustes on malevlaste ja pealike individuaalrelvastus nii nagu see eriuksuste koosseisu kuuluvatele pealikele ja malevlastele vastavates eeskirjades nende ametikohtadele ette nähtud.

Raskekuulipilduja-üksused varustuvad malevates olevate Kaitseliidu raskekuulipildujatega. Õhukaitseüksused varustuvad malevates olevate õhukaitse-raskekuulipildujatega.

Iga raskekuulipilduja kohta kaasa võtta 5 lindikasti ja iga õhukaitse rk kohta 2 lindikasti.

Kergekuulipildujaid ja püstolkuulipildujaid manöövrilisele kaasa ei võeta.

Kuulipildujatule tähistamiseks ettenähtud tulelippudega varustatakse rk üksused vastavate malevate korraldusel.

Kõik manöövriskit osavõtjad pealikud ja malevalased olgu varustatud vöörirhuga.

Pealikuil, rühmapealikust alates kõrgemale, varustuda:

- binokliga (kel see on olemas);
- kompassiga (vastavate malevate korraldusel);
- välikirjavahetuse raamatuga ja kirjutamisabinöudega (rühmapealikud, luureüksuste pealikud, neile vastavad pealikud ja kõrgemad pealikud, vastavate malevate korraldusel);
- kaarditaskuga (vöimalust mööda);
- manöövriarajooni kaartidega.

Manöövriarajooni kaartidega (Elva-Kambja, mööt 1:50.000) varustatakse poolte juhataste, pataljonide, divisjonide ja teiste üksuste staape, üksuste pealikuid rühmapealikust ja neile vastavatest pealikutest alates ja kõrgemale ning side- ja luureüksuste pealikuid. Tarvilisel arvul kaarte nõuab iga malev Kaitseliidu Peastaabilt.

Kaartidega varustamist malevates teostada nii, et enne manöövriarajooni jõudmist oleksid pealikud, kellele kaart ette nähtud, kaardid kätte saanud.

Vahekohtunikud varustatakse manöövriarajooni kaartidega Kaitseliidu Peastaabi poolt.

Vahekohtunikele väljaantud kaardid, käeside-med ja märkmete vihikud antakse poole peavahekohtuniku korraldusel ja hoolet, pärast manöövri lõppu, manöövrijuhataste operatiivjaoskonna pealikule tagasi.

3) Eristusmärgid.

Rohelise poole koosseisu kuuluvate pealike ja malevlaste eristusmärgiks manöövril on korralik ja puhas (pleegitatud riidest) **valge lint** ümber mütsi. Lint peab olema asetatud vormimütsile rummu laiuselt **ümber mütsirummu**. Sobiva **valgest riidest puhta lindi** muretseb iga manöövril osa võtja kaitseliitlane **omal kulul**. Lindi asetab mütsile (õmbleb mütsi külge) iga kaitseliitlane manöövril tulekul enne **kodukohast lahkumist**.

Sinise poole koosseisu kuuluvail pealikul ja malevlasil **mingisugust eristusmärki manöövril ei ole**.

Manöövriljuhatusel koosseisu kuuluvad pealikud, ametiisikud ja kõik vahekohtunikud kannavad **kollast käesidet** pealisriide vasakul varrukal.

Manöövriljuhatusel käsutuses olevad meeskonnad kui ka vahekohtunike käsutuses olevad käskjalad ja ametimehed kannavad **valget käesidet** pealisriide vasakul varrukal.

Külalised kannavad **sinist käesidet** pealisriide vasakul varrukal.

Manöövriljuhatusel, vahekohtunike, käskjalade ja külaliste liikumisvahendite eristusmärgiks on **valge lipp**, mis asetatakse sõidukile nähtavale kohale. Lipud sõidukite varustamiseks antakse välja Kaitseliidu Peastaabi poolt.

Manöövriljuhatusel koosseisu kuuluvad pealikud ja meeskonnad, vahekohtunikud, nende käskjalad ja külalised varustatakse vastavate eristusmärkidega Kaitseliidu Peastaabi poolt.

Kollase, sinise ja valge käesidemega varustatud isikute ja valgete lippudega varustatud sõidukite liikumine manöövril püürkonnas sünnib takistamatult manöövril tegutsevate poolte poolt.

III Toitlustamine.

1) Inimeste toitlustamine.

Manöövrilise osavõtjate üksuste, üksikute kaitseliitlaste ja toimkondade toitlustamine manöövrilises toimub manöövrilise osavõtjate malevate kullul, hoolel ja korraldusel.

Inimeste toitlustamiseks iga manöövrilise osavõtja malev:

- määrab toitlustamist korraldajad pealikud (majanduspealikud ja abid) manöövrilise koosseisu kohaselt;
- määrab tarvilise personaali (kuni 6 NKK liiget igale köögile) Naiskodukaitse liikmetest toidu valmistamiseks, väljaandmiseks ja kõigi sellega ühenduses olevate tööde täitmiseks;
- määrab kindlaks toiduainete normid ja toitude tabeli manöövrilise kestuseks;
- muretseb tarvilised toiduained, kas lähtekohast kaasa võttes või koha pealt, manöövrilise piirkonnast;
- varustub toiduvalmistamiseks ja väljaandmiseks vastavate abinõudega.

Manöövrilise osavõtjad kaitseliitlased peavad kaasa võtma külma toitu vähemalt üheks söögiks ja tarvilikud toidunõud, nagu: **katlake** või **kauss**, **kruus**, **lusikas**, **nuga** ja **kahvel**.

Manöövrilise kestusel anda inimestele toitu järgmiselt:

- 29. septembri lõunal — võimaluse korral lõunasöök;
- 29. septembri õhtul — õhtusöök;
- 30. septembri hommikul — hommikusöök;

- 30. septembri lõunal — lõunasöögiks konservid Kaitseliidu Peastaabi poolt ja leib malevate poolt;
- 30. septembri õhtul — õhtusöök;
- 1. oktoobri hommikul — hommikusöök ja
- 1. oktoobri lõunal — ühine lõunasöök pärast manöövri lõppu.

Lõunasöögi väljaandmist 1. oktoobril Elvas korraldab ja juhatab manöövrijuhatuse majanduspealik.

Vahekohtunikud saavad manöövri kestusel **tasuta** toidu selle üksuse juurest, mille juure nad on määratud vahekohtunikuks.

Iga väliköögi juures peab olema 10 komplekti toidunõusid toidu andmiseks vahekohtunikele ja toiduproovijaile. Tarviliste toidunõudega varustada välikööke vastavate malevate pealike korraldusel.

Manöövri lõpul korraldatakse Elva spordiväljakul ühine lõunasöök manöövrijuhatusele, vahekohtunikele ja külalistele Kaitseliidu Peastaabi poolt. Ühise lõunasöögi korraldajaks on manöövrijuhatuse majanduspealik.

2) Hobuste toitlustamine.

Manöövrist osavõtvate hobuste toitlustamiseks manöövri kestusel määrab vastav operatiivjuht või malevapealik kindlaks:

- keerdi väljaandjad pealikud;
- keerdi väljaandmise kohad ja ajad.

Manöövri kestusel, 29., 30. septembril ja 1. oktoobril, antakse hobustele heinad manöövrijuhatuse poolt tasuta, ühe hobuse peale 10 kg heinu päevas. Kaeru manöövrijuhatuse poolt ei anta ja

need tuleb hobusemeestel kaasa võtta, arvestusega 4 kg kaeru hobuse peale päevas.

Heinte väljaandmine toimub manöövrjuhatusel poolt määratud heinte väljaandmise punktidest. Heinte väljaandmise punktide asukohad ja väljaandmise ajad teatatakse poolte juhtidele operatiivkäskude II osas.

IV Kortereisse paigutamine.

Manöövril osavõtvate staapide, üksuste, voo-ride ja asutiste kortereisse paigutamiseks võib kasutada manöövrirajoonis olevaid hooneid, välja arvatud need ruumid, mis on reserveeritud manöövrjuhatusel või manöövrjuhatusel käsutusse kuuluvatele meeskondadele.

Kortereisse võib asuda manöövrirajoonis asu-vaisse elamuisse ja hooneisse, mis vastavate operatiivjuhtide poolt allüksustele kindlaks määratud.

Kasutada võib ainult neid ruume ja hooneid, mille kasutamiseks on nende peremehe, omaniku või ruumidevalitseja luba ja mille kasutamise kohta on kokku lepitud.

Vahekohtunikud on kortereis nende osade, üksuste või staapide juures, mille juure nad on määratud vahekohtunikuks.

Välise ja sisemise korra eest kortereis ja paiknemisrajoonis on eeskätt **vastutavad kõik pealikud**, kelle üksused seal asuvad.

Kõik muud korraldused kortereisse paiknemise ja korterite kasutamise kohta on maksivad nii, nagu need on toodud KL Manöövrjuhendis lk. 78—81 (§§ 119—127).

Kaitseliitlastele, kes lahkuvad manöövril viimaste ešelonidega, on vihma korraks **Elvas** ette

nähtud hooneid, mille kasutamine toimub eri korralduste järgi.

V Pioneerala.

Pioneertöid (kaevamisi, purustamisi, ehitusi jne.) manöövrivis tegelikult ei teostata. Kõik pioneertööd, mis olukorra kohaselt on tarvilikud ja käsutada olevate jõududega ning abinõudega võimalik teostada, määratakse kindlaks vastavate pealikute käskudega ja korraldustega.

Kõik purustustööd, teede sulgemised, tõkked jne., mis olukorra kohaselt peetakse tarviliseks ja käsutuses olevate jõududega ning abinõudega on võimalik teostada ja valmistada, peavad olema pataljoni või kõrgema vahekohtuniku poolt kirjaliku teadaandega vastaspoolele teatavaks tehtud, selle väljapanekuga nähtavale kohale.

Kõigi pioneertööde kohta (kaevikud, klp-pesad, traattõkked), mille tegelikku läbiviimist ei teostata, tuleb toimetada nende märkimist (trasseerimist) maastikul okstega, tikkudega, lipukestega jne.

Kaevamisi võib teostada ainult patareides niivõrd, kui võrd see on tingitud suurtükkide ülesseadmisest tulepositsioonidele. Puude mahasaagimine teede sulgemiseks poolte korraldusel on keelatud. Teede sulgemine koha peal leiduvate abinõudega (kivid, latid, palgid, jne.) on lubatud ainult tingimusel, kui sellega ei tekitata ainelisi kahjusid materjali omanikule ja kui materjali on võimalik asetada tagasi, pärast vajaduse möödumist, endisele kohale ja selle poolt, kelle korraldusel või kelle poolt takistus teele asetati.

VI Gaasikaitseala.

Manöövris teostatakse gaasikaitset manöövrist osavõtvate üksuste ja asutiste kaitseks. Tsiviil-elanike gaasikaitset ei korraldata.

Manöövrist osavõtvate g-kaitse komandode ülesandeks on gaasivaatluse, gaasiluure teostamine ja gaasitatud maa-alade degaseerimine. Gaasiluure poolt märgitakse gaasitatud alad sellekohaste lipukestega. Maa-alade gaasitamiseks kasutatakse põlevkiviõli (naftat), mis pritsitakse maapinnale.

Maa-alade gaasitamist korraldatakse manöövrjuhatuse poolt. Samuti võivad seda teostada poolte koosseisudes ettenähtud g-kaitse komandod, vastavate käskude ja korralduste alusel.

Gaasitatud maa-ala degaseerimise tähistamiseks kasutada kustutatud lupja. Igal g-kaitse komandol, vastava maleva korraldusel, kaasa võtta 30 kg kustutatud lupja ja 10 kg põlevkiviõli. G-kaitse komandodele vajaline ja koosseisudes ettenähtud varustus antakse välja vastavate malevate poolt.

VII Sanitaar- ja veterinaarala.

Manöövrist osavõtvate üksuste koosseisu kuuluvate sanitaar- ja veterinaarpealikute ülesandeks on:

- korraldada vastava personaali varustamist manöövriks tarviliste esmaabiandmise abinõudega ja vahenditega;
- organiseerida sanitaar- ja veterinaarteenistus manöövris kõigil tegevusjärgudel, vastavalt operatiivtegevusele ja taktikalistele olukordadele;

- anda tarvilisi juhtnööre ja korraldusi sanitaar- ja veterinaaralal vastavalt tegevusele ja kohalikele sanitaar- ja veterinaaroludele;
- sanitaar- ja veterinaarabi andmine ja korraldamine tegeliku vajaduse kordadel;
- evakueerimiste korraldamine esinevate vajaduste kordadel;
- aruande koostamine ja esitamine oma vahetule pealikule ja kõrgemale eriala pealikule manöövri kestusel antud sanitaar- ja veterinaarabi kohta.

Sellekohase erikava kohaselt korraldatakse ühe pataljoni tegevuse piirkonnas sanitaarala eriõppus, kokkukõlas pataljoni operatiivse tegevusega ja taktikalise olukorraga.

Naissanitaarpersonaali võib määrata ainult pataljoni ja kõrgemate üksuste sidumispunktidesse, sanitaarautodesse ja majandusvooride juurde.

VIII Korraldusi õnnetusjuhtumite vältimiseks ja nendest teatamiseks.

Kõik manöövrist osavõtvad kaitseliitlased peavad kõigis manöövritegevustes hoiduma tegevustest ja toimingutest, mis võivad esile kutsuda õnnetusjuhtumeid inimestega, hobustega ja varandusega, ning püüdma neid kõigiti vältida.

Seda eriti silmas pidada sõidul raudteel, maha- ja pealelaadimisel, paukpadrunitega tulistamisel, sõidukite juhtimisel ja sõitmisel.

Õnnetusjuhtumite esinemisel inimestega, loomadega või varandusega on iga malevlase ja pealiku esimeseks kohustuseks anda tarbe korraldajalist abi ja teatada sellest kõrgemale pealikule.

Õnnetusjuhtumi juures viibiva pealiku kohuseks on anda korraldusi juurdluse toimetamiseks. Kõik

teated õnnetusjuhtumite kohta peab viivitamata edasi antama vastava poole juhatuse staabile ja manöövrijuhatusale. Poole juht määrab tarbe korral, silmas pidades juhtumi tähtsust, oma poolt täiendava juurdluse toimetaja.

IX Kahjud ja nende hindamine.

Manöövrist osavõtivate kaitseliitlaste ja üksuste püüdeks olgu hoiduda igasuguste aineliste kahjude tekitamisest kohalikele elanikele.

Ainelise kahju paratamatul tekkimisel määrata poole juhtidel komisjon, kelle ülesandeks on:

- kahju suuruse ülevaatamine koha peal;
- kokkuleppe saavutamine kahjusaaajaga ja vajadusel kahju suuruse hindamine;
- tasu nõudmise korral sellekohase akti koostamine ja selle esitamine manöövrijuhatusale.

Komisjoni koosseisu kuulub: komisjoni esimehena Kaitseliidu Peastaabi revident, liikmena kohaliku omavalitsuse esindaja (vallavanem, valla sekretär või maavalitsuse esindaja) ja politsei võimu esindaja, komisjoni esimehe kutsel.

J. Maide,

k o l o n e l,

Manöövri juht.

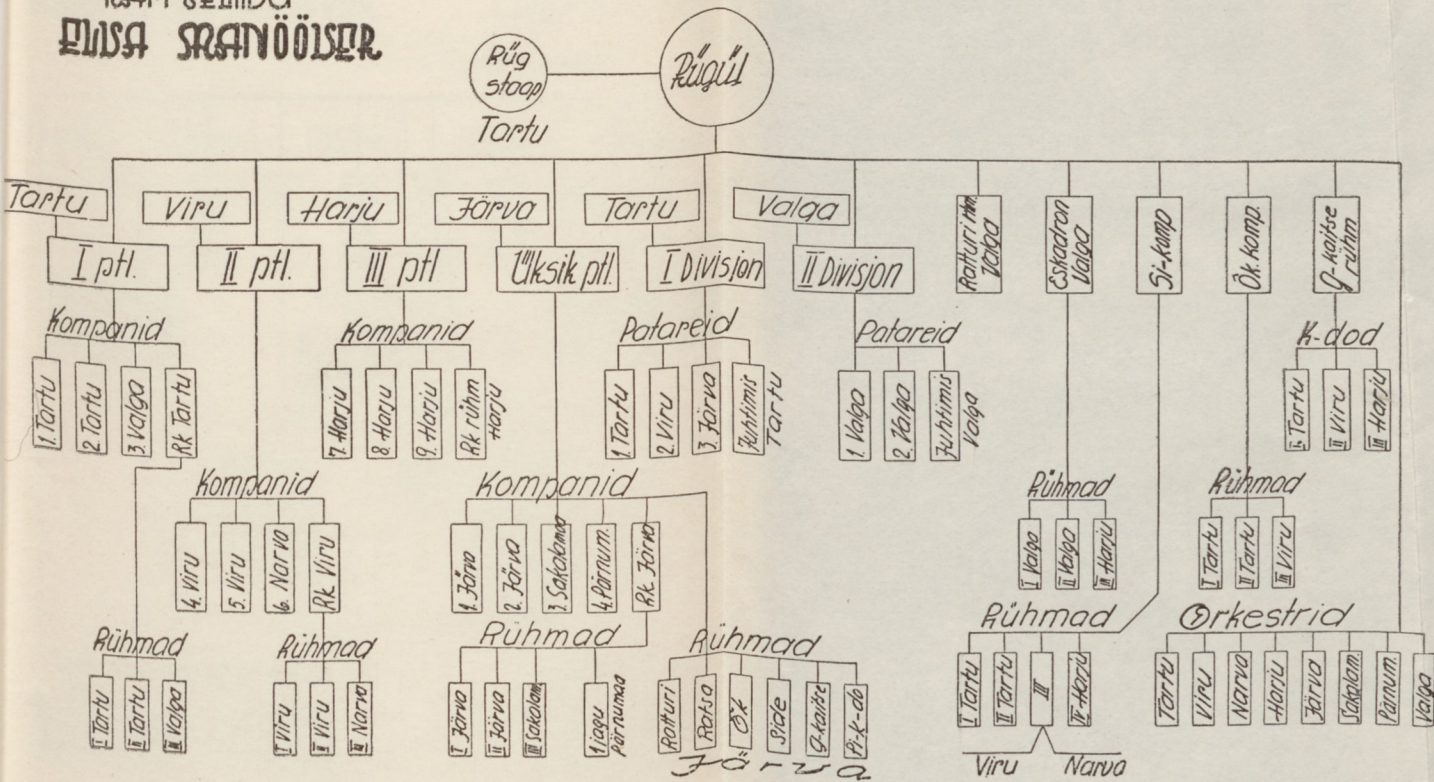
A. Balder,

k o l o n e l,

Manöövri juhatuse staabi
ülem.

SINISE POOLE JÕUDUDE ORGANISATSIOONI SKEM

KAITSELIIDU
EUSA SRANVÖÖSER

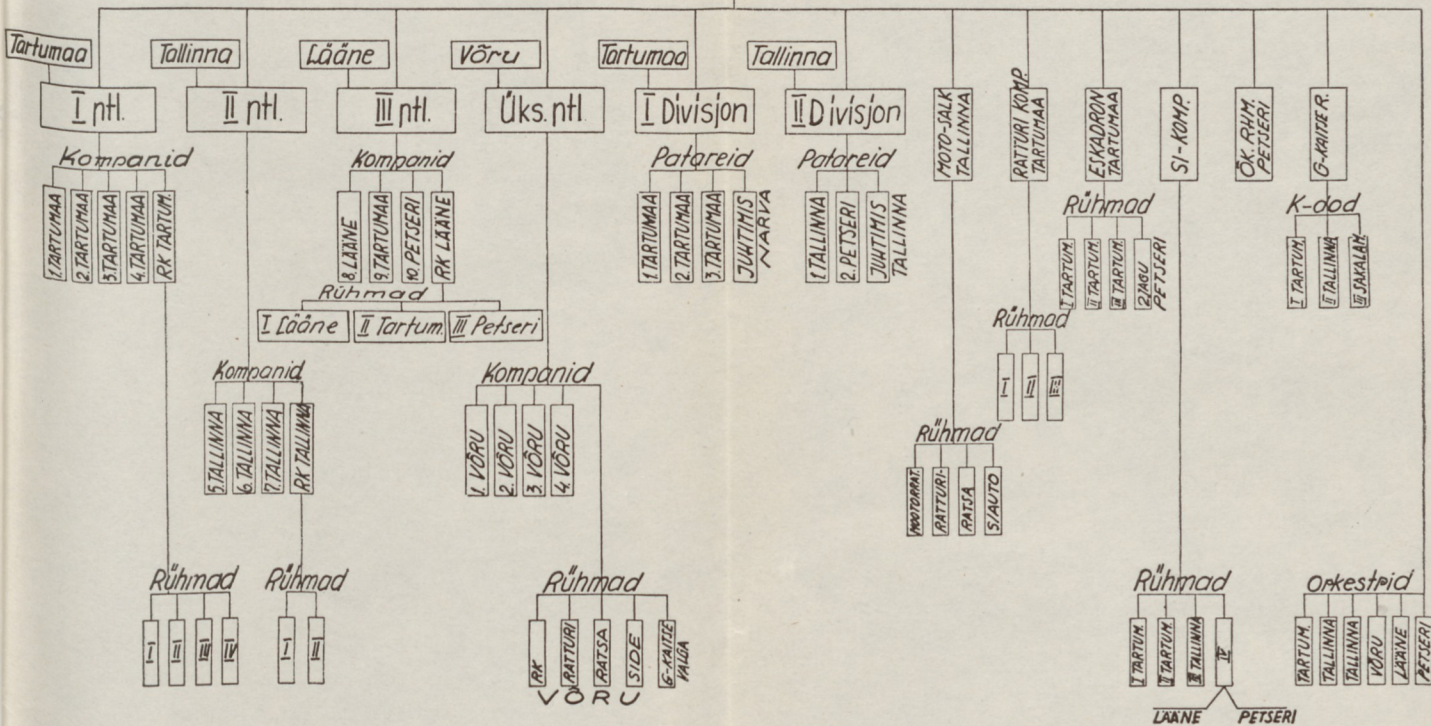
ROHELISE POOLE JÕUDUDE ORGANISATSIOONI SKEMM

KAITSELIIDU
ELVA SÜGISMANÖÖVER

Rüü.
staap

Rüüüü

Tartumaa

Manöövrijuhatus ja vahekohtu sidevõrk.

Abonendi nimetus ja asukoht	Abonendi nr.nr.	Avatakse	Suletakse
I TELEFONISIDE.			
1. Manöövrijuhatus Pangodi keskjaam.			
a) Manöövrijuhatus abonendid:			
Pangodi keskjaam, Kodijärve valla vana val- lamaja	—	28. 09 kell 0800	Erikorraldusel
Manöövri üldjuht, Kodijärve valla vana val- lamaja	1	—, —	01. 10 kell 1200
Staabiülem	2	—, —	—, —
Operatiivjvk. plk.	3	—, —	—, —
Sidepealik	4	—, —	—, —
Kantselei	5	—, —	—, —
Staabi komando	6	—, —	—, —
Sinise poole juhatus staap	7	29. 09 kell 0800	Erikorraldusel
Rohelise poole juhatus staap	8	—, —	—, —
Manöövrijuhatus Elva keskjaam, Elvas Kl. kodus	9	28. 09 kell 0800	—, —
b) Vahekohtunike kõnepunktid:			
Kambja põhjaserval olev teederist	10	29. 09 kell 1200	30. 09 kell 1700
Savi talu	11	—, —	—, —
Viinakauplus Pangodi järve põhjakaldal	12	—, —	01. 10 kell 1000
Mäekantsi talu	13	—, —	—, —
Liudsepa talu	14	—, —	—, —
Unipiha metsniku kantselei	15	—, —	—, —
Laane talu	16	—, —	—, —
Luke as., Hirvesoo kaupl.	17	—, —	—, —
Lepiku talu, Enno külas	18	—, —	—, —
Tiirike talu	19	—, —	Erikorraldusel
Soone talu	20	—, —	—, —
Uigu talu	21	—, —	—, —
M ä r k u s: Ühendused Tartusse üle manöövri juhatus Elva keskjaama. Ühendused Rebase, Reola, Nõo jaama komandantidega üle manöövrijuhatus Elva keskjaama, edasi Elva postitalituse keskjaama ja Tartu linna ja Tartu raudtee keskjaama.			
2. Manöövrijuhatus Elva keskjaam.			
Manöövrijuhatus Elva keskjaam, Kaitseliidu kodu	—	28. 09 kell 0800	Erikorraldusel
Elva linna keskjaam	1	—, —	—, —
Manöövrijuhatus Pangodi keskjaam	2	—, —	—, —
Elva linna komandant, Kaitseliidu kodu	3	—, —	—, —
Elva jaama komandant	4	—, —	—, —

Abonendi nimetus ja asukoht	Abonendi nr.nr.	Avatakse	Suletakse
Manöövrijuhatus staabiülem ja manöövri majanduspealik, pärast manöövri lõppu, võõrastemaja „Elva“	5	30. 09 kell 0800	Erikorraldusel
Vedude korraldaja korter, Elva raudteejaamas vagunis	6	28. 09 kell 0800	—, —
Autode park, algkoolimaja õuel	7	29. 09 kell 1000	—, —
Manöövri külaliste korter, Elvas Uibo suvila, „Concordia“ nr. 1	8	—, —	—, —
Manöövri külaliste korter, Elvas Uibo suvila, „Concordia“ nr. 2	9	—, —	—, —
Manöövri külaliste korter, Elvas Uibo suvila, „Concordia“ nr. 3	10	—, —	—, —
Manöövri külaliste korter, Niilendi suvila, Järve t.	11	—, —	—, —
Köökide koonduskoht, spordiväljak	12	01. 10 kell 0800	—, —

Raadiojaamade asukohad	Kutsumise märk	Avatakse	Suletakse
II RAADIOSIDE.			
Manöövrijuhatuses riojaam Kodijärve vana vallamaja	PJA	28. 09 kell 0800	Erikorraldusel
Manöövrijuhatuses riojaam Elvas, Kaitseliidu kodus	P5	—, —	—, —
Vahekohtu kõnepunkt — Reola raudteejaamast 200 m edelapool olev talu	P1	29. 09 kell 1000	29. 09 kell 1815
Vahekohtu kõnepunkt — Rebase jaamast 200 m loodepool olev maja konstaabel Raig'i kantselei	P3	29. 09 kell 0940	29. 09 kell 1815
— do — Kambja talu, 400 m kirdepool kõrg. 120,3	P4	29. 09 kell 1400	30. 09 kell 1000
— do — Panksepa talu	P1	29. 09 kell 1900	30. 09 kell 1400
— do — Kuusiku talu	P2	29. 09 kell 1500	30. 09 kell 1430
— do — Viinalassi talu	P3	29. 09 kell 2000	30. 09 kell 1500
— do — Luke küla, Varese talu	P1	30. 09 kell 1500	01. 10 kell 1000
— do — Uigumägi (Uigu talu juures)	P2	30. 09 kell 1515	01. 10 kell 1000
— do — Mügramägi	P3	30. 09 kell 1530	Erikorraldusel
— do — Kõrg. 112,4 (Tamsa küla juures)	P4	30. 09 kell 1545	—, —
— do — Elvas (võõrastemaja „Elva“)	P2	01. 10 kell 1100	—, —

Manöövri juhatuse ja vahekohtunike telefoni-ja raadioside skeem

JUHEND

VARJUMISEKS, MOONDAMISEKS,
ÕHUKAITSEKS
JA ÕISEKS TEGEVUSEKS

Fr. R. Kreutzwaldi
nim. ENSV Riiklik

§ Raamatukogu

3892

KAITSELIIDU PEASTAABI VÄLJAANNE
TALLINN, 1939. A.

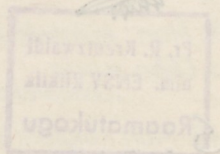
JUHEND

VARJUMISEKS, MOONDAMISEKS

ÕHUKAITSEKS

JA ÕISEKS TEGEVUSEKS

Trükikoda J. Roosileht & Ko. Tallinnas, Lühikejalg 4.

383a

KAITSELIIDU PEASTABI VÄLJANN

TALLINN, 1933. A.

Juhend varjumiseks, moondamiseks, õhukaitseks ja öiseks tegevuseks.

I. VARJUMINE JA MOONDAMINE.

1. Varjumise ja moondamise tähtsus.

Kaasajal on lennuväe tegevus väga intensiivne ja selle hävitav mõju suur. See asjaolu sunnib tarvitusele võtma teotsemisviise, mis vähendavad lennuväe mõju.

Kõik lahtised maapealsed märgid on päeval, valgustuse juures ka öösel, lennuväele õhust vaadeldavad ja ka hävitatavad, olgu siis need märgid lahinguväljal või sügavas tagalas. Neil asjaoludel peab igasugune liikumine sündima lennuväele märkamatuks. Väed peavad suutma igas olukorras varjata ennast ja oma tegevust, kasutades selleks kõiki käepärast olevaid abinõusid ja maastikul leiduvaid varjualuseid.

Varjumise ja moondamise eesmärgiks on:

- jääda vastasele nägematuks, selleks ennast ja oma kavatsusi peites ja moondades;
- viia vastane eksiarvamistele ja luua temale vale ettekujutusi;
- viia oma jõud lahingusse kaotusi kandmata ja õhuvaenlase poolt segamata.

Et varjumine ja moondamine annaks soovitud tulemusi, peavad kõik tegutsejad alates **vanemast**

juhist ja lõpetades viimase reavõitlejani, mõistma moondamist otstarbekalt läbi viia, võtma seda reeglina oma esimeseks kohustuseks, olema alati kavalad ja leidlikud.

Varjumise vajadus peab muutuma paratamatuks ja kujunema harjumuseks.

Seda saame kätte, kui igäüks igal kohal ja ajal järjekindlalt täidab varjumise ja moondamise nõudeid ja kõik juhid selle täitmist kontrollivad ning ise alluvatele eeskujuks on.

2. Nõuded varjumiseks ja moondamiseks.

a. Üldised nõuded.

— **Enda ja oma tegevuse varjamine on igäühe esimene ja suurim kohustus.** Seda peavad täitma eranditult kõik: manöövri juhatus, vahekohus, üksuste pealikud, malevlased, tagalateenistused ja kõik pealtvaatajad. Pealikud kõigis astmeis peavad alluvatele andma varjumises eeskuju, õpetama ja nõudma selle täitmist. **Vahekohtu üheks ülesandeks on juhtida tegutsejate tähelepanu varjumisele ja nõuda selle täitmist.**

— Pidada pidevalt õhuvaatlust ja aegsasti avastada õhuoht, et enne õhuohu tekkimist oleks võimalik läbi viia varjumine. Kui vastane on suutnud juba märgi avastada, siis ta ka kogu aeg jälgib seda ja varjumine ei anna enam tagajärgi.

— Varjuda tuleb nii, et märk ei oleks õhust vaadeldav, vaid see sulaks kokku maastiku värvidega.

— Otstarbeka varjumise ja moondamise läbi viimiseks tuleb tunda maastiku ja ilmastiku tingimusi, mis soodustavad või raskendavad varjumist. Näiteks: teed oma eralduva val-

ge pinnasega on õhust hästi vaadeldavad ja igasugused teist värvi märgid sellel pinnal on täpselt eraldatavad; hõredad lehtpuumetsad, eriti talvel, ei paku mingit varju; mitmekesine ja hästi kirju maastik on oma varjukülluse ja värvirohkuse poolest kõige soodsam moondamiseks; ööpimedus, tihe udu, vihm, lumesadu ja madal pilvitus raskendavad õhust vaatlust ja pakuvad head varju; selge päikesepaisteline ilm tekitab rohkesti varje ja annab head võimalust varjualuste ärakasutamiseks.

- Kui ilmastikuolud päeval soodustavad lennuväe tegevust ja maastik raskendab varjatud tegevust täies ulatuses, siis suuremad liikumised ja ümberpaigutused tulevad teha öösi.

b. **Liikumisel.**

- Päeval ei tohi jala-, suurtükiväe-, ratsa- ja teised osad õhuvaatluse, varjumise ja õhukaitse nõudeid silmas pidamata ja täitmata üldse liikuda teedel. Jalaväe ja ratsaosade liikumine on otstarbekas teostada väljaspool teid, mööda kinniseid alasid ja varjualuseid.
- Teid võivad liikumiseks kasutada päeval sõidukid ja hobuvoorid ja kõik teised osad ainult siis, kui väljaspool teid liikumine on raske ega paku mingit varju. Kui vastase õhurünnak on lähenemas, siis tuleb kiiresti teelt kõrvale sõita varjualustesse laiali. Kui see maastiku tõttu pole võimalik, tuleb hoida tee äärde ja jääda seisma. Sõiduki ja hobuse juurde jääb juht, kuna teised sõitjad on valmis tulistama lennukeid, kui viimased voori veokeid ründavad.
- Lahtised alad ja kõrgemad kohad tuleb kii-

resti ületada hajutatult väikestes rühmitustes. Hoiduda osade kuhjumisest ja paa-
nikasse sattumisest.

— Kitsustikud, teederistid, sillad j. t. ohtlikud kohad tuleb läbistada väga ettevaatlikult kindla korra järele ja kiiresti. Et ummistusi ja kuhjumisi vältida, peab liikumine sündima reguleeritult kindla kava järele. Vastase eksiteele viimiseks, ta tülitamiseks ja häirimiseks on soovitav korraldada retkelisi demonstratsioone võimalikult sagedamini ja mitmes kohas.

— Kui vastasel siiski on õnnestunud avastada liikuvat kolonni, siis kolonn hajuneb kiiresti, kui ta seda suudab läbi viia enne õhürünnakut, kahele poole liikumise suunda ja jääb liikumatuks kuni õhuhoht on möödunud. Õhukütid ja õk klp. tulistavad ründavaid lennukeid. Pärast seda kolonn koondub endises suunas ja jätkab liikumist.

— Varjumise ja moondamise täitmise kontrollimiseks ja liikumise distsipliini pidamiseks liigub üksuse eel tema pealik ja üksuse lõpul üks selleks määratud pealik. Juhid peavad hoidma üksused alati kätes.

c. Peatusel.

— **Seismised ja kogunemised gruppide**na teel või lagedal maastikul **on täiesti keeldud**. See võib sündida ainult varjatud alades, eemal teedest ja silmapaistvatest esemetest.

— Ühe puu alt varju otsida üle 3—5 inimese ei tohi.

— Peatused teha seal, kus on varjumiseks soodus maastik.

— Kui peatused lagedal on paratamatud, siis tuleb üksused hajutada mittekorrapärase rühmitustena.

— Hoiduda võimalust mööda osade paigutamise eriti silmapaistvatesse ja ümbruses hästi eraldatavatesse kohtadesse, nagu väikesed metsatukad, üksikud majad, asulad jne.

— Osad puhkusel tulevad hästi moondada ja igasugused eluavaldused varjata.

Varjumine ja moondamine on suurimaks passiivse õhukaitse vahendiks.

Kui vastase õhuluure ei suuda meid ja meie tegevust avastada, siis ei ole ka õhuohtu karta. Seepärast on nõutav täita kõiki varjumise ja moondamise nõudeid ja raudselt kinni pidada moondamise distsipliinist.

II. ÕHUKAITSE.

1. **Õhukaitse vajadus.** Õhuoht kaasaja sõjas on vältimatu. Ta võib tekkida ootamatult, areneda kiiresti ja korduda pidevalt. Et seda kõrvaldada või vähendada, tuleb tunda õhukaitseviise, olla ettevalmistatud ja alati valmis võitlemiseks õhuohu vastu.

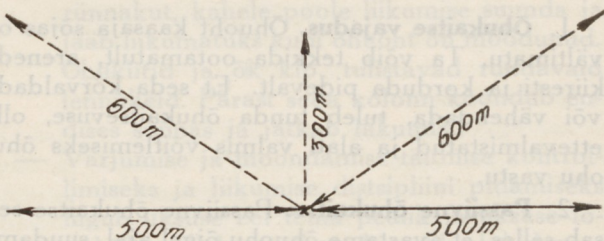
2. **Passiivne õhukaitse.** Passiivne õhukaitse seisab selles, et avastame õhuohu õigel ajal, suudame end varjata õhuvaenlase eest, mõistame vältida kaotusi ja end jälle korraldada pärast õhurünnakuid.

3. **Õhuvaatlus.** Õhuvaatlust tuleb teostada vahetpidamata. Peale õhukaitse postide teostavad õhuvaatlust üksused iseseisvalt. Igas kompanis tuleb määrata vähemalt **2 õhuvaatlejat**. Et sidemepidamine õhuvaatlejate ja üksuste vahel oleks kiire, tuleb õhuvaatlejaid pidada üksuste otseses läheduses. Nad liiguvad rännakul kolonni peas ja lõpul, on asetatud kõrgematele kohtadele veokitele või ratsahobustele ja on üksteisest silmside kaugusel.

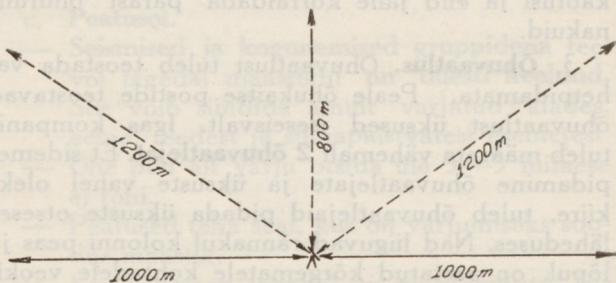
Kaitsel ja puhkusel õhuvaatlejad asetatakse kõrgematele kohtadele, et nähtavus oleks kaugem.

4. **Õhualarm.** Kui vaatleja märkab õhuohtu, annab ta kohe õhualarmi signaali, mille järel üksus alarmeerub. Alarmisignaaliks on rida lühikesi kõlasignaale (vile, pasun jne.). Vaatleja asumisel kaugemal võib tarvitada ka valgustussignaale — rakette.

Alarmisignaali määrab kindlaks üksuse juht ja see antakse aegsasti kõigile teada. Õhuvaatlejad peavad mõistma eraldada omi lennukeid vastase omadest ja teadma oma lennuväe tegevuse käike. Vägede julgeolek õhuohtu eest on tagatud peamiselt õhuvaatluse korraldamise ja üksuste alatise tegevusvalmis oleku läbi.

Joonis 1. Püssitule ulatus.

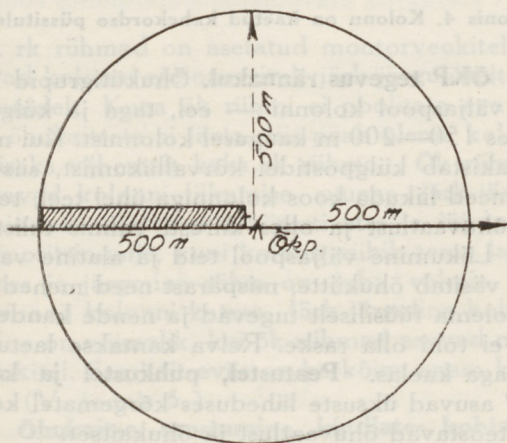
Joonis 2. Õk rk tule ulatus.

5. **Aktiivne õhukaitse.** Aktiivse õhukaitse relvana Kaitseliidu üksustes esineb peamiselt sõjapüss ja õk kuulipilduja. Mõlema relva tegevuse ja mõju ulatus on väga piiratud, millega peavad õhukaitset teostajad arvestama. (Vaata joon. 1 ja 2.)

Nendel kaugustel võib arvestada püssi ja rk tule mõju ulatusega. Kui lennuk on kaugemal, siis ei ole mõtet tulistada.

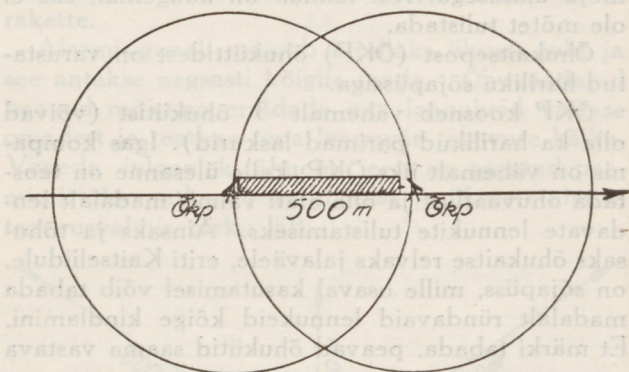
Õhukaitsepost (ÕKP) õhuküttidest on varustatud hariliku sõjapüssiga.

ÕKP koosneb vähemalt 3 õhukütist (võivad olla ka harilikud parimad laskurid). Igas kompanis on vähemalt üks ÕKP, kelle ülesanne on teostada õhuvaatlust ja olla alati valmis madalalt lendavate lennukite tulistamiseks. Ainsaks ja tõhusaks õhukaitse relvaks jalaväele, eriti Kaitseliidule, on sõjapüss, mille osaval kasutamisel võib tabada madalalt ründavaid lennukeid kõige kindlamini. Et märki tabada, peavad õhukütid saada vastava

Joonis 3. Kolonn on kaetud ühekordse püssitulega.

ettevalmistuse. ÕKP peab olema asetatud sääraselt, et ta suudaks kaitstavat üksust alati katta oma tulega. Peale ÕKP määratakse igas rühmas üks jagu, kes rännakul ja lähenemisel on alati valmis tulistama madalalt lendavaid (ründavaid) lennukeid. (V. joonis 3 ja 4.)

Joonis 4. Kolonn on kaetud kahekordse püssitulega.

6. **ÕKP tegevus rännakul.** Õhukütigrupid liiguvad väljaspool kolonni — eel, taga ja külgedel, umbes 150—200 m kaugusel kolonnist. Kui maastik takistab külgpostidel kõrvalliikumist, siis võivad need liikuda koos kolonniga ühel teel, teostades õhuvaatlust ja olles kiiresti valmis tulistamiseks. Liikumine väljaspool teid ja alatine valmisolek väsitab õhukütte, mispärast need mehed peavad olema füüsiliselt tugevad ja nende kandekoorim ei tohi olla raske. Relva kantakse laetult ja rihmaga kaelas. **Peatustel, puhkustel ja kaitsel** ÕKP asuvad üksuste läheduses kõrgematel kohtadel, teostavad õhuvaatlust ja õhukaitset.

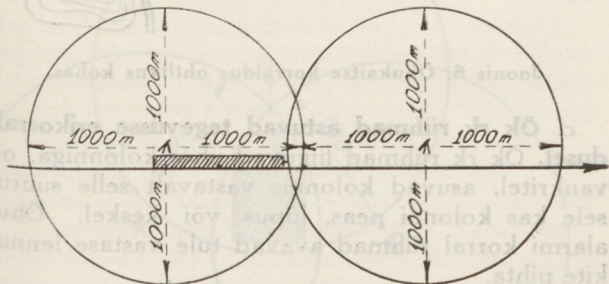
Õhuküttide 3-meheliste gruppide väljapanek on igal juhul nõutav ka siis, kui üksus on kaetud

õk rk rühmade tulega. Kunagi ei tohi väed jääda õhukaitseta, olgu nad liikumisel või peatusel. Mida tihedama õk tulega on üksus kaetud, seda parem.

7. **Õhukaitse teostamine õk rk rühmadega.** Samal põhimõttel teostatakse õhukaitset ka õk kuulipildujatest, mille laskeulatatus on 1000 m.

See teostatakse järgmiselt:

a. **Järk-järguline õhukaitse.**

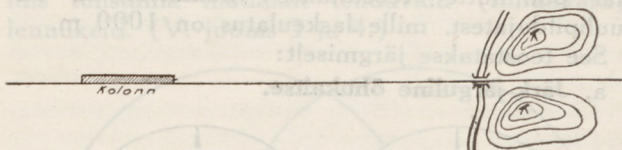

Joonis 5. Järk-järguline õhukaitse.

Õk rk rühmad on asetatud mootorveokitele ja katavad kolonni ešloneeritult järk-järgulistelt positsioonidelt. Kuna õk rühmi ei poolitata ega kolonni õhukaitseta ei jäeta, siis peab olema kolonni katmiseks vähemalt kaks rk rühma. Õk rühmad vahetavad kolonni liikumise suunas järk-järgult positsioone, visates end kiiresti ette ja jäädes nii kaua positsioonile, kuni kolonn viibib tema laskeulatuses ja järgmine rühm on juba valmis uuel positsioonil kolonni katma. Järk-järguline kolonni katmine on võimalik, kui õk rühmad asuvad mootorveokitel. See kaitseviis on ka kõige enam kasutatav. (V. joonis 5.)

b. **Õhukaitse teostamine kindlates kohtades.** See teostatakse kui kolonn peab läbima kitsustikke, lagedaid kohti jne. Selleks asetatakse õk rk

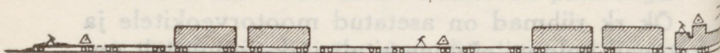
rühmad varakult ohtlikkude kohtade kaitseks, kus nad on kogu aeg võitlusvalmis, kuni kolonnid ühes vooridega on läbistanud ohtliku koha. (V. joonis 6.)

Joonis 6. Õhukaitse korraldus ohtlikus kohas.

c. **Õk rk rühmad astuvad tegevusse erikorraldusel.** Õk rk rühmad liiguvad ühes kolonniga, on vankritel, asuvad kolonnis vastavalt selle suurusele kas kolonni peas, lõpus või keskel. Õhualarmi korral rühmad avavad tule vastase lennukite pihta.

d. **Õhukaitse korraldamine ešelonides rongidel.**

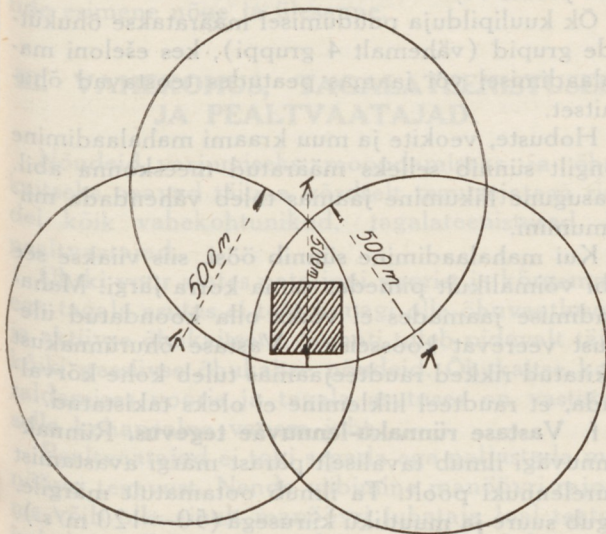
Joonis 7. Õhukaitse ešelonides rongil.

Nõudeid:

- rongi koosseis tuleb koostada nii, et oleks keskel ja lõpus lahtisi platvorme, millel asuvad õk kuulipildujad;
- vaatlejad asetatakse platvormile kuulipilduja juure;
- õhualarmi korral rong vähendab kiirust ja on valmis tarbe korral peatuma.

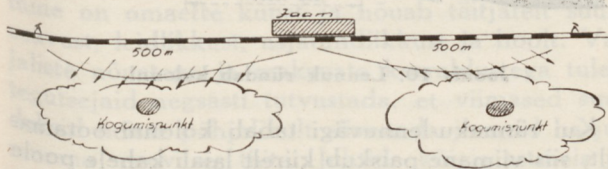
Samuti korraldatakse õhukaitset autokolonnis ja hobuvooris. Kui vooris on alla 5 vankri, siis seal õhukaitset ei korraldata. (V. joonis 7.)

e. Õk rk rühmade asetus teatud eseme kaitseks. Kaitstav ese on kaetud kolmekordse õk rk tulega. Õk rk rühmad asetatakse reeglina 500 m kaugusele kaitstavast esemest. (V. joonis 8.)

Joonis 8. Õhukaitse teatud punkti kaitseks.

g. Õhukaitse ešeloni mahalaadimisel raudteejaamas ja liinil. Kui õk rk rühmi on enam, siis asetatakse nad kolmnurgana. Igal juhul asetatakse õk rk piki raudteed kas ühele või mõlemale poole

Joonis 9. Õhukaitse jaamas.

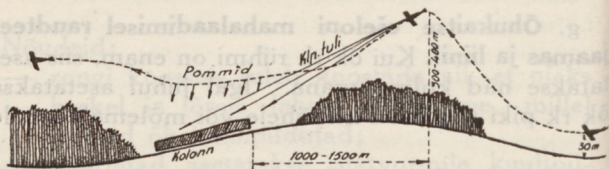
jaamast (peatuskohast). Õk rk asuvad kohtadele otsekohe rongi jaama jõudmisel. Inimesed maanduvad otsekohe rongilt ja lähevad rühmadena lähedal olevasse varjatud kogunemiskohta (metsa). (V. joonis 9.)

Õk kuulipilduja puudumisel määratakse õhukütide grupid (vähemalt 4 gruppi), kes ešloni mahalaadimisel või jaamas peatudes teostavad õhukaitsset.

Hobuste, veokite ja muu kraami mahalaadimine rongilt sünnib selleks määratud meeskonna abil. Igasugune liikumine jaamas tuleb vähendada miinimumini.

Kui mahalaadimine sünnib öösi, siis viiakse see läbi võimalikult pimedas sama korra järgi. Mahalaadimise jaamades ei võiks olla koondatud ülarust veerevat koosseisu. Vastase õhurünnakust tekitatud rikked raudteejaamas tuleb kohe kõrvaldada, et raudteel liiklemine ei oleks takistatud.

f. **Vastase rünnaku-lennuväe tegevus.** Rünnaklennuvägi ilmub tavaliselt pärast märgi avastamist luurelennuki poolt. Ta ilmub ootamatult märgile, liigub suure ja muutliku kiirusega (50—120 m/s.). (V. joonis 10.)

Joonis 10. Lennuk ründab kolonni.

Kui rünnaku-lennuvägi tabab kolonni ootamatult, siis viimane paiskub kiirelt laiali kahele poole teed (teekraavi), heidab maha ja tardub. Õhu-

kaitsekütid ja jaod (käsku ootamata) tulistavad ründavaid lennukeid. Veokid jäävad teele. Pärast õhuohtu koondub kolonn jälle samale teele ja jätkab liikumist samas suunas. Üksuste korrastamine tegevuse jätkamiseks pärast õhurünnakut on juhtide esimene nõue ja ülesanne.

III. VAHEKOHUS, TAGALATEENISTUSED JA PEALTVAATAJAD.

Nõudeid varjumiseks, moondamiseks ja õhukaitseks peavad täitma võrdselt tegutsejatega rindel kõik vahekohtunikud, tagalateenistused ja pealtvaatajad.

Ükski voor alates pataljoni voorist ja kõrgemale ega tagala asutus ei tohi kunagi olla õhuvaatluseta ja aktiivse õhukaitseta. Samuti tuleb pidevalt täita kõiki passiivse õhukaitse nõudeid. Õhukaitse korraldamises vooris ja tagala asutuses on vastutav selle kohapealne vanem juht.

Pealtvaatajad ei tohi segada ega paljastada manöövri tegevust. Nende viibimine manöövri rajoonis võib olla ainult manöövri juhataja loal teatud kohal ja selleks määratud vastava isiku juhtimisel.

Vahekohtunikud kõigis astmeis peavad ise olema eeskujuks varjumise ja moondamise nõuete täitmisel ja vankumatult nõudma nende täitmist, mitte üksi tegutsejatelt, vaid ka kõikidelt pealtvaatajatelt.

Varjumine, moondamine ja õhukaitse korraldamine on omaette kunst ja nõuab täitjatelt suurt osavust, leidlikkust, asjatundlikkust ja hoolt. Vajaliste nõuete ja maksimate korraldustega tuleb tegutsejaid aegsasti tutvustada, et viimased suudaksid neisse põhjalikult süveneda ja neid harjumusena tegevuses täita. Juhtide kõigis astmeis ja vahekohtu vankumatuks ülesandeks on varjumist,

moondamist ja õhukaitset pidevalt kontrollida, lakkamatult seda alluvatele meelde tuletada ja igal ajal selleks juhatust ja eeskju anda.

IV. ÖINE TEGEVUS.

Öö kasutamise eeltingimuseks on ööpimedus, mis loob öise tegevuse iseäraldused.

Pimedus võimaldab hoida salajas väejuhi kavatsatud tegevuste ettevalmistusi ja soodustab seega ootamatust. Tegutsemisel võimaldab öö varjatud liikumist, raskendab vastase vaatlust ja tulistamist ning tunduvalt vähendab õhuohtu. Öösi ettevõetud ootamatud retked desorganiseerivad vastast. Hästi organiseeritud ja ettevalmistatud löögid siin ja seal ka väikeste üksustega on ohtlikud tugevamale vastasele, ajades nurja tema kavatsused ja sundides teda olema alati valvel.

Öine tegevus on ka raske: ta nõuab suuremat jõukulu, tekitab närvlikkust ja moraalset tundlikkust, raskendab lahingu juhtimist ja läbivimist jne.

Vaatamata raskustele, tuleb öö igal juhul ära kasutada kõigeaks tegevuseks.

1. Üldised nõuded.

- Tegutsemisel öösi on vaja julgust, enesekindlust ja tugevat moraali.
- Tegutseda tuleb ettevaatlikult, sest üllatused öösi on alati võimalikud. Tuleb olla kõikjal valvel, hoida varud koos ja saadaval.
- Öine tegevus tuleb hästi ette valmistada.
- Öine ülesanne olgu piiratud eesmärgiga, tegutsetagu kitsal ribal lähedate märkide pihta ja ülesande täitmine teostugu väikeste üksustega.

- Öösi on väga raske manövreerida, sest ek-simised, osade segiminekuud ja kokkupõrked oma osade vahel on öösi võimalikud.
- Tegutsedes öösi tuleb kinni pidada öö-dist-sipliinist: tegutsemine sündigu vaikselt, ük-sused olgu juhi lähedal ja tema kätes; ei tohi näidata tuld ja põhjusetat ning ilma kä-suta paugutada püsse jne.

2. Luurel.

- Teateid olukorrast vajab juht öösi kõige tihedamini, sest nähtavus öösi on takistatud ja isiklik ülevaade tegevusest juhil puudub.
- Luurel eriti silmas pidada asulaid ja kinnisi alasid.
- Ei tohi lasta vastast silmast kaduda.
- Luureks tuleb saata julgeid ja valituid mehi.
- Luuret tuleb öösi tihti kõvendada ja tarbe korral ka vahetada.

3. Rännakul.

- Liikumine sündigu koondatud kolonnides ja peamiselt teid mööda.
- Liikumisel kolonnid ei tohi venida pikaks, sellepärast kolonni sappa määratakse järele-valveks üks pealik.
- Kolonnid olgu kaitstud igast küljest lähis-kaitsega. Julgestusosade kaugused peajõu-dudeni vähendatakse miinimumini.
- Õigeaks suunapidamiseks tarvitatakse tee-juhte ja pannakse juba päeval välja teenäi-tajad. Liikuda tuleb ka kompassi järgi.
- Ei ole soovitav teha suuri peatusi, mis teeb inimesed uniseks ja viib nad laiali. Selle asemel teha lühikesi peatusi tihedamini. Püsse peatustel ei panda hakki, **vaid need hoitakse reeglina alati enda juures.**

- Juhid liiguvad üksuste ees.
- Liikumine sünnib võimalikult vaikselt.

4. **Lähenemisel.**

- Lähenetakse koondatud kolonnides vastasele nii lähedale kui see vähegi on võimalik.
- Tuleb piinlikult hoiduda sattumast iga tühise asja pärast vastasega tulevahetusse.
- Ahelikud liiguvad koondatud vahedel.
- Takistused kõrvaldatakse teelt vaikselt ja jalaväe endi jõul.
- Et öösi on võimalikud käsitsi kokkupõrked, siis olgu püssid alati täägistatud.
- Vastase valgussignaali andmisel tuleb liikumine kohe lõpetada ja kiiresti maha heita. Edasiliikumine jätkub pärast valgustuste kadumist.

5. **Rünnakul.**

- Rünnak peab olema hoogus ja kisata (hurraa-hüüdeid öösi ei tehta).
- Rünnakuid ei võeta ette mitte liig sügavale — kõige enam kompani varudeni.
- Pärast sissemurret tuleb osad kiiresti korraldada vastupanuks, kaitstes rinnet tiibu ja seljatagust ning astudes kiiresti kontakti järelosadega.
- Erilist rõhku tuleb panna tiiva kaitsele, mis on vaja organiseerida juba enne sissemurret, kasutades selleks suurtüki- või rk tuld, kuid vähem elavjõudu.

6. **Kaitsel.**

- Tulesüsteemi organiseerimine ja tule ettevalmistused viiakse läbi juba päeval.
- Kaitsel vastupanu positsiooni eelserv on kõvendatud ja varud sellele lähemal.

- Julgestuspostide võrk öösi peab olema eriti tihe.
- Kaitse peab olema püsiv ega tohi rebeneda. Igasugune omavoliliselt tahapoole valgumine öösi on lubamatu.
- Kaitse öösel võib olla ka katkendiline, s. o. üksikute toetuspunktidena. Toetuspunktide vahel teostub liikuvkaitse piiluritena ja valmistatakse ette tuletõkked.
- Julgestusosade ülesanne on suur ja raske, sellepärast tuleb neid tihti vahetada ja täiendada.
- Julgestusosade taandumise teed ja tagasituleku ajad olgu rindele alati teada.
- Varuosad öösi olgu alati võitlusvalmis ja neil olgu peensusteni väljatöötatud vastulöögi kavad.
- Ei ole vaja öösi väsitada mehi, paigutades neid positsioonile. Igal mehel olgu teada oma koht, kuhu tema asub alarmi korral. On küllalt üksikutest vahipostidest ja liikuvast valvest. Valve peab olema pidev.

7. Öised retked.

- On soovitav öösi retkeid ette võtta võimalikult tihedamini ja mitmes kohas. Need võivad olla ka puht demonstreeriva ilmega ja vastast tülitava eesmärgiga.
- Retketest peavad teadlikud olema omad kaitsealad asuvad osad kui ka naabrid.
- Retked olgu hästi ette valmistatud, kindla lahinguülesandega ja hoogsad.

8. Taandumisel.

- Normaalselt taandumine sünnib just öösi, ettevalmistus teostatakse aga päeval.
- Kontaktiosad jäävad vastasega kontakti

kuni valge tulekuni ja varjavad taandumist oma aktiivse tegevusega.

— Purustustööd valmistatakse küll ette, aga nende täideviimine sünnib viimasel momendil pärast kontaktiosade lahkumist.

— Taandumine ise viiakse läbi vaikselt ja täiesti saladuse katte all.

9. Vägede vahetamisel ja ümberpaigutamisel.

— See viiakse läbi peamiselt öösi varem väljatöötatud kava järgi ettevaatlikult ja vastasele täiesti märkamatuks.

10. Varustamisel.

— Varustamine sünnib peamiselt öösi. Varustajad oma liikumisega ei tohi avastada rindeüksuste tegevust.

A. Balder.

Kolonel.

Kaitseliidu Peastaabi

Õppe-spordi Osakonna pealik.

P. Lilleleht.

Major,

Kaitseliidu Peastaabi

Õppejaoskonna pealik.

JUHEND

INIMESTE, SUURTÜKKIDE JA VA- RUSTISE VEOKS MOOTORVEOKEIL KAITSELIIDUS

KAITSELIIDU PEASTAABI VÄLJAANNE

TALLINN, 1939. A.

kuni valge tolkuni ja varjavad taandumist
oma aktiivse tegevusega.

— Parustustööd valmistatakse küll ette, aga
nende täideviimine sünnib viinasi moe
mendi pärast kontaktisade lahkumist.

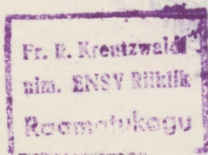
— Täandumine ise viiakse läbi vaikelt ja
täiesti saladuse kätte all.

9. V...
— See viiakse läbi peamiselt pool varem välj...

10. V...
—

Trükikoda J. Roosileht & Ko. Tallinnas, Lühikejalg 4.

S 3892

A. Balder.

Kõrvald.

Kaitsejärele Peastaabi

Organisatsioon pealik

P. Lalleicht.

Majuri

Kaitsejärele Peastaabi

Organisatsioon pealik

KAITSEJÄRELE PEASTAABI VÄLJANNINE

TALLINN 1939. A.

I ÜLDMÄÄRUSED.

1. Teede kõlvulisus mootorveokeile.

Teed mootorveokite liiklemiseks valitakse harilikult kaardi järgi.

Veoautode ja teiste mootorveokite liiklemiseks on kõlvulised need teed, mis vastavad alljärgnevatele tingimustele:

- sõiduosa laius sõidupinna kindlustamisviisi küllaldase tugevuse juures peab olema kahe-suunaliseks liikumiseks **5 m**;
- ühesuunaliseks liikumiseks või kahe-suunaliseks liikumiseks tähistatud mööda- ja vastusõidukohtadega — **3,5 m**;
- tee pealisehitiste välisgabariit peab olema **kõrguses 4,0 m** ja **laiuses** iga liikumissuuna kohta **2,5 m**.

Pööramiseks sügavate teekraavidega teel on tarvis **sõiduautodele tee laius 6 m** ja **veoautodele 8 m**. Pööramiseks tarvisminev teosa **pikkus** sealjuures **on 20 m**. Madalate teekraavide juures, juhul kui tee ääre seisukord võimaldab pööramist väljaspool teed, pole need nõuded olulised.

2. Teeluure.

Teeluure teostajaks määratakse vilumusega pealik, kes saadetakse ette, olenevalt luuratava teosa pikkusest, kas jala, jalgrattal, mootorrattal või autol.

Teeluure teostajal tuleb jälgida allpooltähendatud küsimusi niipalju, kui need mõjutavad tee kasutamist antud olukorras:

- tee siht;
- kõverikud;
- ristlemis- ja ühendamiskohad;
- tee tõusud;
- tee sõiduosa laius ja sillutise seisukord;
- kas tee on kõlvuline liiklemiseks korraga kahes suunas või kahel kolonnil kõrvuti või ainult ühesuunaliseks liiklemiseks;
- mööda- ja vastusõidu kohad;
- sildade ja truupide kandejõud;
- võimalused varjumiseks õhuvaatluse eest;
- looduslikud tõkked (kitsustikud) tee rajoonis.

Ühes teeluure teostamisega ülaltähendatud küsimusis teeluure pealik määrab kindlaks vajalised tööd tee kasutamiskõlvuliseks muutmiseks.

3. Moondamine.

Moondamine on mootorveokeile parimaks abinõuks, et vältida õhukallaletungide ja suurtükitle alla sattumise ohtu. Seepärast mootorveokite moondamisele peab pühendama erilist tähelepanu.

Iga üksik veoki juht olgu teadlik sellest, et tema veoki moondamisest oleneb suurel määral tema veoulesande täitmine.

Moondamine saavutatakse:

- varjatud peatus- ja puhkekohtade valimisega;
- laadimiste teostamisega varjatult ja kindla korra järgi (varjatud laadimis- ja ooteseisukohad jne.);
- liikumisega teedel, mis ei ole vaadeldavad

- vastase maapealsetest vaatluspunktidest ja mille ääres leidub looduslike varjeid;
- liiklemisega väikestes gruppides või üksikute veokitena;
- liiklemisega öösi, udus või vihmaga jne.;
- peatustel veokite kiire hajutamisega teedelt kõrvale looduslike varjete alla või taha;
- kõrvaliste isikute eemaldamisega veokite laadimiskohtadest ja peatuspaikadest.

4. Juhtimissignaalid.

Mootorveokite vaheliste kauguste ja mootorite müra tõttu on mootorveokite kolonni juhtimine häälega antavate käskluste abil sageli raskendatud. Seepärast mootorveokite kolonnide juhtimisel on otstarbekas kasutada signaale.

Signaalid jagunevad nähtavateks ja kuuldavateks (heli-) signaalideks. Nähtavad signaalid antakse käe vastavate liigutuste või asendite abil. Signaalide nähtavuse suurendamiseks harilikult kasutatakse mustavärvilisi **20 cm** läbimõõduga varrele asetatud kettaid, mütsi, lipukesi või muid hästinähtavaid esemeid.

Pimedas ja udus kasutatakse valgussignaale. Valgussignaalide andmiseks kasutatakse värviliste klaasidega elektrilampe, suunanäitajaid, rakette, autolaternaid jne.

Kindlaksmääratud tähendusega signaalid on järgmised:

a) Nähtavad.

Nr.	Joonis	Signaal	Öösel sama signaal lambiga	Signaali tähendus
1		Käsi püstloodis üles tõsta	Valge tulega " "	a) Ülematelt: „VALVEL!“ „Tähelepanu!“ „Ettevaatust!“ b) Alluvatelt: „Sain aru!“ „Valmis!“
2		Käega teha rinna ees vöörihma kõrgusel ringiliigutusi	Valge tulega	„KÄIVITA!“
3		Püstloodis ülestõstetud käega viibata mitu korda liikumissuunas	Rohelise tulega "	a) Paigal: „EDAS!“ b) Liikumisel: „SÕITA MÖÖDA!“
4		Püstloodis ülestõstetud käega keerutada pea kohal	—	„KOGUDA!“

Nr.	Joonis	Signaal	Õõsel sama signaal lambiga	Signaali tähendus
5		Püstloodis ülestõstetud käega vibutada edas-tagasi	Punase tulega	„Sõita aeglasemalt!“
6		Püstloodis ülestõstetud käsi järsult alla lasta	Punase tulega	„SEIS!“
7		Katta kätega kõrvad	—	„MOOTORID SEISMA!“
8		Püstloodis ülestõstetud käsi painutada küünarnukis: ja asetada ser-viti pealaele	—	„AUTODELE!“

Nr.	Joonis	Signaal	Öösel sama signaal lambiga	Signaali tähendus
9		Õla juurde asetatud käsi sirutada korduvalt üles	— Rohelise tulega	a) Paigal: „AUTODE- LE!“ b) Liikumisel: „KIIREMINI!“
10		Õlgade juurde kõverdatud käed korduvalt üles sirutada	—	„Mootorveok minu juurde!“
11		Hoida mõlemad käed püstloodis ülal	—	„Minu mootorveok vajab abi!“
12		Käsi õlakõrgusel välja sirutada paremale või vasakule	Punase tulega (suuna näitajaga) „	a) Paigal: „Mitte mööda sõita!“ b) Liikumisel: „Pööran paremale (vasakule)!“

Märkus: 1) Signaale nr. 3-b, 10 ja 12 võivad kasutada omal algatusel kõik mootorveokijuhid.

2) Signaal „Tähelepanu!“ antakse iga signaali eel.

b) Kuuldavad (heli).

Nr.	Heli välde	Signaal	Signaali tähendus
1	—	Üks lühike (terav) heli ¹⁾	a) Ülematelt: „VALVEL!“ „Tähelepanu!“ „Ettevaa- tust!“ b) Alluvatelt: „Sain aru!“ „Valmis!“
2	— — —	Üks pikk (venita- tud) heli	a) Puhkusel ja peatustel: „Alarm!“ b) Laskmisel: „Lõpetada tulistamine!“ c) Liikumisel: „SEIS!“
3	— — — — —	Rida lühikesi heli- sid (sarvesignaali puudumisel)	„Õhualarm!“
4	— — — — —	Rida pikki helisid kolmekaup (sarve- signaali puudumi- sel)	„Gaasi- alarm!“
5	— — — — —	Rida pikki helisid kahekaupa	„Soomus- alarm!“
6	— — — — —	Üks pikk ja üks lühike heli vahel- dumisi	„KOGUDAI!“ „VEOKEILE!“
7	— — — — —	Kaks lühikest heli ²⁾	„TEE VABAKS!“
8	— — — — —	Kolm lühikest heli	„EDASI!“

1) Antakse koos signaaliga „Tähelepanu!“

2) Signaali nr. 7 võivad kasutada kõik mootorveoki juhid omal algatusel.

5. Liikumine.

Enne liikumise algamist antakse signaal mootori käivitamiseks või käsklus „**Käivita**“. Mootorveoki juhid käivitavad mootorid, asudes ühtlasi mootorveokeile.

Käskluse või signaali järele „**Edasi**“ algavad kõik mootorveokid korraga liikumist.

Liikumisel võetakse sõidu kestusel sõidukaugused, mis harilikult **on mootorveokite vahel 25 m ja jagude vahel 50 m** (mootorveokite jaoks on kuni 6 veoautot).

Neid sõidukaugusi võib vähendada või suurendada olenevalt:

- liikumiskiirusest (kiiruse suurendamisega suurendatakse ka sõidukaugust);
- valgustusest;
- tee seisukorrast;
- julgestamisvajadusest.

Kolonna alges liikuvatel mootorveokil asub kolonna **suunaja**. Kui suunajad eraldi määratud pole, siis täidab tema kohuseid kolonna alges liikuva mootorveoki juht.

Suunaja kohuseks on:

- ettenähtud liikumisteest kinnipidamine;
- ühtlase liikumiskiiruse alalhoidmine;
- raskete teejärgude (tõusud, sügav pori jne.) ja asulate läbistamisel kolonna katkemise ärahoidmine.

Kolonna **sulustajaks** on viimane mootorveoki autovanem. Kui sulustajat eraldi määratud pole, siis täidab tema kohuseid kolonna lõpus liikuva mootorveoki juht.

Sulustaja ülesandeks on jälgida, et liikumisel kolonnist ei ole mahajääjaid.

Juba enne liikumise algust kolonnijuht määrab kindlaks liikumise korra ja kuidas toimida sel ju-

hul, kui mõni mootorveokeist jääb teele seisma kas rikke tõttu või mõnel muul põhjusel. Sel juhul peab toimima järgmiselt:

- terve kolonn jääb seisma ja kolonnijuht koha peal otsustab ja korraldab, kuidas talitada teel ilmnenud liikumistakistuse puhul, või
- kolonn liigub edasi ja **sulustaja** otsustab, kuidas talitada mahajäänud mootorveokiga.

Kolonnist vigastuse tõttu maha jäänud mootorveoki kohta sulustaja peab selgusele jõudma, kas vigastatud mootorveok suudab omal jõul kolonnile hiljem järele sõita või tuleb teda abistada. Viimasel juhul sulustaja otsustab, kas vigastatud mootorveok tuleb pukseerida või jätta kohale. Oma otsusest sulustaja kannab ette esimesel võimalusel kolonni pealikule.

6. Mootorveoki juhi erikohused.

Mootorveoki juht peab:

- tundma oma jõuvankri ehitust ja iseärasusi;
- õigeaegselt avastama mootorveoki vigastused ja rikked ja nendest kohe ette kandma vahetule pealikule;
- hoolitsema, et mootorveok oleks varustatud kõige tarvilisega vastavalt sõidu ulatusele ja tutvuma võimalusel kaardi järgi eelseisva teekonnaga;
- peatustel väliselt järele vaatama mootorveoki ja koorma;
- sõidul alati kaasas kandma juhtimisluba, sõitude registreerimisraamatut ja mootorveoki registreerimistunnistust.

Juhuveoluba kaitseliitlaste veol veoautodega pole vaja. (RT 36; nr. 48 art. 393 ptk. 4).

Mootorveoki juhile on keelatud:

- mootorveoki juhtimine joobnud olekus;
- üle anda mootorveoki juhtimine kaasasõitjatele või mootorveoki kasutajale;
- mootorveoki juhtimisel suitsetamine ja kaasasõitjatega kõnelemine.

Mootorveoki juht peab liikumisel alati hoolega jälgima liiklemismärke teel, olema ettevaatlik kurvide võtmisel, aga eriti hoolas ja tähelepanelik ristteede ning raudteede ülesõidukohtade läbistamisel.

7. Mootorveoki juhi abi erikohused.

Mootorveoki juhile tarbe korral võib määrata abi. Mootorveoki juhi abi on mootorveoki juhi lähimaks abiliseks mootorveoki hooldamise ja juhtimise alal. Tarbe korral ta asendab mootorveoki juhti.

II PEALELAADIMINE.

1. Meeskondade laadimine.

Meeskondade veoks veoautod harilikult ei vaja erilist kohandamist. Laadimisele väljasaadetavad veoautod varustatakse 2—4 pingiga ja lühikese trepiga (redeliga). Pingid asetatakse autosse kas pikuti või põigiti.

Kui veoautol puuduvad pingid, paigutatakse meeskond istuma autokere põrandale, mis on siiski hädaasi.

Üksuse pealelaadimiseks veoautod rivistatakse ja nummerdatakse. Numbrid märgitakse harilikult kriidiga veoauto mõlemale küljele. Numbrid peavad olema hästi nähtavad ja loetavad.

Veoautode juhid (abid) vabastavad autokere päralaua (külglaua) ja asetavad kohale redelid (trepid), kui need on olemas.

Veetav üksus jaotatakse veoautodele. Igale veoautole laetavale meeskonnale määratakse vanem (**autovanem**).

Laadimise algamiseks (pealeistumiseks) üksuse pealik annab korralduse või signaali.

Autovanem, saanud korralduse laadimiseks, rivistab meeskonna, kas ühe- või kahekaupa veoauto taha (kõrvale) ja määrab laadijad.

Meeskonna asumiseks veoautodele autovanem annab käskluse „**Autole**“, mille järele meeskond, hoides relvi käes, läheb järjekorras ühekaupa autole. Laadijad, kes asuvad autokere pära- (külg-) laua väliskülgede kõrval, abistavad mehi autole minekul, mis on eriti tarviline sel juhul, kui ülesminekuks puuduvad **redelid (trepid)**. Kui peale meeskonna laetakse autodele varustist, siis laadijad paigutavad need autole ja asetavad kohale enne meeskonna autole asumist. Laadimine lõppenud, asuvad autole laadijad, mille järele veoauto juht (tema abi) annab redeli (trepil) autole ja tõstab üles ning kinnitab pära- (külg-) laua.

Autovanem kontrollib pära- (külg-) laua kinnitust ja meeste paigutust, määrab vaatelejad ja oma asetäitja ning teatab väljasõiduks valmisolekust laadimist juhtivale (või üksuse) pealikule. **Sõidul autovanem asub juhirus autojuhi kõrval.** Autovanemale määratakse abi, kelle asukoht liikumisel on **platvormil taga vasakus nurgas.**

Autodele paigutatud meeskond istub pinkidel või autokere põrandal. Püssid ja kergekuulipildujad hoitakse käes (põlvede vahel). Seljapaunad on seljas või (erikorraldusel) paigutatakse pinkide alla. Muu kantav varustis (g-torbik, tääk, labidas, veepudel jne.) jääb selga, kuid hoitakse

nii, et see ei ripuks üle auto ääre ega segaks teisi sõitjaid.

Veoautokere külglaudadel, päralauul või juhuriumi katusel istumine või erilise tarviduseta autos püstiseismine on keelatud. Suitsetada on lubatud ainult autovanema eriloal.

2. Suurtükkide laadimine.

Suurtükkide veoks määratud veoautode kerede põrandad kõvendatakse laudadega juhul, kui kere põrand osutub nõrgaks. Lauad kinnitatakse naeltega kohtadele, mis võivad laadimisel või veol murduda suurtüki raskuse tõttu.

Suurtükkide laadimiseks ja kinnitamiseks veoautodele varustatakse viimased **puukiiludega, naeltega ja koormakõitega.**

Suurtükkide laadimine toimub veetava üksuse pealiku või tema poolt määratud pealiku juhtimisel, kusjuures laadimismeeskond määratakse veetavast üksusest.

Suurtükkide laadimine teostub laadimissilla abil või laadimisplatvormilt. Sildade puudumisel need moodustatakse tugevatest plankudest.

Enne suurtükkide laadimist veoautode rattad pidurdatakse ja kiilutakse. Autokere pära- (külg-) laud lastakse alla ja asetatakse kohale laadimissild (laadimisplangud).

Laadimismeeskond suurtükkide laadimiseks koosneb 10—15 mehest. Laadijaiks normaalselt on veetava suurtüki numbrid ja vajaline arv abimehi.

Laadimiseks kinnitatakse laetava suurtüki külge veoköis. Köie mõlemasse otsa määratakse à 3 meest, kes asudes autol tõmbavad suurtüki autole. Kummalegi suurtüki rattale määratakse à 2 meest, kelle ülesandeks on veeretamisega abistada suur-

tüki tõukamist veoautole. Kaks meest määratakse pöörise juurde, kelle ülesandeks on suunata suurtüki pöörise abil veoautole.

Ühele veoautole paigutatakse üks suurtükk.

Veoautole laetud suurtüki rattad pidurdatakse ja kiilutakse. Kiiludeks tarvitatakse tavaliselt puuhälge. Kiilud kinnitatakse autopõranda külge tugevate naeltega. Kiilude kõrgus on mitte vähem kui 12 sm. Pealeselle kinnitatakse suurtüki rattad koormaköiega mõlemale poole piki autokere; samuti kinnitatakse koormaköiega alus, kusjuures aluse kinnitamine köiega toimub põiki autokere.

Pärast laadimise lõpetamist autovanemad ja suurtükkide juurde määratud meeskonnad asuvad autoplatvormile. Autole paigutatav meeskonna arv oleneb autoplatvormi suuruselt. **Reegliks on, et meeskond paigutatakse tahapoole suurtüki rattaid. Juhiruumi ja suurtüki rataste vahelises ruumis ei tohi olla ühtki inimest.**

Autovanemaks suurtüki veol veoautol on suurtüki pealik. Tema abiks esimene number. **Autovanem asub juhiruumis autojuhi kõrval. Autovanema abi asub taga vasemas nurgas.**

Väljasõiduks valmisolekust teatavad autovanemad laadimist juhatavale pealikule (üksuse pealikule).

Enne väljasõitu laadimiskohalt laadimisjuhataja kontrollib, et:

— meeskonna paigutus vastaks ülaltoodud nõuetele;

— suurtükid ja varad oleksid vajaliselt kinnitatud.

Kontrollimisel ilmnenu puudused kõrvaldatakse enne väljasõitu.

3. Varustise laadimine.

Varustise veoks veoauto peab olema varustatud võimalikult koormakattega ja koormaköiega. Veoks määratud varustis peab olema pakitud selliselt, et ta veol ei rikneks ega läheks kaotsi. Varustise korraliku ja õige pakkimise eest on vastutav varustise väljaandja.

Veoad autod varustise veol koormatakse vastavalt nende kandejõule. Ülekoormamist olla ei tohi. Koorem, mõõdetuna teepinnast, ei tohi olla **kõrgem kui 3,75 m ja laius ei tohi ületada 2,5 m**. Koorma raskus peab olema jaotatud võimalikult ühetasaselt üle veoauto kere. Enne väljasõitu tuleb koorem, kui see on tarviline, kõvasti kinnitada.

Laadimise ja koorma kinnitamise eest on vastutav laadimismeeskonna vanem. **Laadimisel arvestatakse veoauto juhi nõudmisi koorma ladustuse ja kinnitamise asjus.** Veoauto juhtide kasutamisest tööjõuna koorma laadimisel tuleb hoiduda.

Veoauto juhtide ülesandeks laadimisel on jälgida ja kontrollida koorma ladustamist ja kinnitamist. Halvasti paigutatud või nõrgalt kinnitatud koormaid teele ei tohi saata.

Väliköökide veol, kui on ette nähtud toidu valmistamine veo kestes, tuleb autokere põrand katta tulepesa kohal plekiga. Harilikult sõidavad veetava varustisega kaasa varustise saatjad, kelle ülesandeks on jälgida, et varustis korralikult püsiks veoautol. Varustise saatja asukoht rännakul on tavaliselt autoplatvormil. Erijuhtudel, kui autoplatvormil pole ruumi varustise saatja paigutamiseks, siis viimane võib istuda juhirus, kusjuures peatustel ta on kohustatud autokoorma kontrollimiseks maha tulema. Kui varustise saatjaid ruumipuuduse või muul teisel põhjusel pole määratud, täidab varustise saatja kohuseid veoauto juht.

III RÄNNAK.

1. Liikumise kord.

Enne liikumise algust kolonnijuht (kui üksus veetakse mitmel autol) määrab kolonni **suunaja** ja **sulustaja**, korraldab julgestamise ja vajadusel teeluure.

Liikumisel kolonnis sõidukaugused määratakse p. 5 juhiste kohaselt. **Liikumiskiirus ei tohi ületada 40 km tunnis.**

Kolonnipealik harilikult liigub kolonni alges võimalikult eraldi mootorveokil. Kolonnist lahkudes ta jätab endale asetäitja.

Suunajaks kolonnipealik määrab harilikult ühe pealikuist eraldi veetava üksuse koosseisust.

Sulustajaks on viimase veoauto vanem.

Vaatlejate ülesandeks on pidada silmsidet veoautode vahel, teostada õhu- ja maapealset vaatlust, alarmeerida kolonni kallaletungiohu puhul ning võtta vastu ja anda edasi kolonnipealiku poolt antavaid signaale. Vaatlejad määratakse autovanemate poolt ja harilikult mitte vähem kui kaks meest igale veoautole. Nad asetatakse veoauto platvormile ette paremale nurka. Üks neist vaatleb sõidu suunas, kuna teine jälgib järgmist mootorveokit. Viimase mahajäämisel teatab ta sellest autovanemale, kes teeb korraldused vastavalt rännaku algul antud juhtnööride kohaselt.

Autovanemate ülesandeks rännakul on:

- jälgida, et meeskond peaks veo kestes kinni paigutusest autole ja korrast liikumisel;
- öösisel veol kontrollida, et veoautol keegi ei jääks magama;
- jälgida, et veoautojuht sõidu kestes hoiaks alal ettenähtud sõidukaugust;
- jälgida, et vaatlejad hoolsasti ja pidevalt täidaksid neile ettenähtud ülesandeid;

- jälgida, et autolt keegi peatustel loata maha ei tuleks, eriti enne auto täielist peatumist;
- juhtida meeskonda veoauto abistamisel takistuste ületamisel.
- jälgida, et autod teel liikudes ei sõidaks üksteisest mööda ega vahetaks kohta kolonnis.

Autovanem on vastutav selle eest, et autol veetavast meeskonnast peatustel keegi maha ei jääks.

2. Takistuste ületamine rännakul.

Mootorveokite kolonn, sattudes liikumise teel takistusele, peatub ja kolonnipealik otsustab, kas kõrvaldada takistus ja seada tee sõidukorda või sõita sellest mööda ringteid kaudu. Samuti talitab ta saades andmeid eesliikunud teeluurelt.

Nõrkadest või ajuti püstitatud sildadest ülesõidul on nõutav, et enne sillale sõitmist kontrollitakse silla seisukord autovanema ja autojuhi poolt. Nimetatud sildadel sõidetakse **peatusteta ja kiirusega mitte üle 5 km tunnis**, hoides mootorveok silla teljel.

Koolmetest sõidetakse minimaalse kiirusega, kusjuures välditakse eelmiste mootorveokite poolt tekitatud rööpaid.

Mootorveokite üleviimisel veekogudest parvedega pööratakse tähelepanu parvede ühtlaselt koormamisele ja veoautode kinnitamisele. Reeglik on, et **parvedele asetatud veoautode meeskonnad tulevad veoautodelt maha**. Meeskond transporditakse üle veekogu kas samal parvel või eraldi, olenevalt parve kandejõust.

3. Rännakpeatused.

Rännakul väikesed peatused, kestusega umbes 15 minutit, korraldatakse kolonnipealiku või auto-

vanema poolt määratud ajal, hiljemalt 1 tund pärast lähtekohast väljasõitu ja pärast iga 2 tunni järele. Suurte peatuste aeg ja kohad määratakse rännakukavas. Normaalselt suure peatuse kestus on 1—2 tundi.

Peatuskohad valitakse kas kaardi järgi või luurega, kohtades, mis on varjatud vastase vaatluse eest, mille läheduses leidub vett ja kus peatumine ei ole takistuseks üldisele liikumisele.

Peatuskohtades pannakse mootorveokite mootorid seisma, korraldatakse mootorveokite ja koormate ülevaatus ja siin paigutatakse oma kohtadele ühel või teisel põhjusel ajutiselt kolonnist maha jäänud mootorveokid.

Väikestel peatustel kolonn (veoauto) harilikult jääb peatuma tee parempoolsele servale võimalikult varjatult. Silmas pidades varjumise nõudeid mootorveokid paiknevad kas üksteise lähedale või suuremate vahedega. On tarviline, et peatusele asudes mootorveokite järjekorda kolonnis ei aetaks segi.

Peatuse kestes hoolitsetakse eeskätt selle eest, et:

- mootorid oleksid varustatud kütteinetega;
- määrdeaineid oleks mootoris vajalisel arvul;
- jahutajas oleks küllaldaselt jahutusvett;
- oleksid teostatud hädavajalised mootorveokite remondid;
- oleksid kinnitatud lahtirappunud koormad.

Pärast mootorveokite varustamist kütte- ja määrdeainetega ja korraldamist toidetakse meeskond ja võimaldatakse tarbe korral meeskonnale puhkust.

IV MAHALAADIMINE.

1. Meeskondade mahalaadimine.

Mahalaadimisrajooni jõudmisel mootorveokite kolonn või mootorveok juhitakse varemääratud mahalaadimiskohta. Mahalaadimise kohad võivad olla varem kindlaks määratud või leitakse need kohale jõudes. Mahalaadimise kohtade valikul peab täitma nõuet, et mahalaadimine neis kohtades võiks toimuda varjatult. Laadimiskohtadel mootorveokite juurde- ja ärasõitu korraldatakse nii, et mahalaadimine võiks toimuda takistusteta ja liiklemisummistusteta.

Mahalaadimist juhatab veetava üksuse pealik. Kui üksuse pealik pole teinud erikorraldust, siis laadimismeeskonnad on samad mis pealelaadimisel.

Meeskondade mahalaadimine algab autovanema korraldusel üksuse pealiku käskluse või signaali järele. Pärast seda, kui veoauto juht (abi) on avanud autokere pära- (külg-) laua, meeskond tuleb autolt maha. Autolt mahatulekul tuleb kasutada redeleid (treppe), kuid laadimisjuhataja (üksuse pealiku) erikorraldusel võib meeskonna käsutada autolt maha redeleid ja treppe kasutamata. Relvi hoida selliselt, et need ei saaks rikutud ja et nendega ei vigastataks naabrit. Meeskonna abistamiseks autolt mahatulekul autovanem määrab tarbe korral laadijad (abistajad).

Autol olev varustis laetakse maha **pärast** meeskonna autolt mahatulekut. Autovanem viib maha laetud meeskonna üksuse pealiku poolt määratud kohta.

2. Suurtükkide ja varustise mahalaadimine.

Suurtükkide mahalaadimine toimub pealelaadimise korrale vastupidises järjekorras. Varustise mahalaadimiseks määratakse enne mahalaadimist kindlaks varustise paigutamise koht, mis oleks võimalikult lähedal mahalaadimise kohale.

Pärast mahalaadimist peab toimetatama mootorveokite ülevaatust. Üksuse pealiku korraldusel mootorveokid koonduvad selleks varem kindlaks määratud paika.

P. Lilleleht

M a j o r,

Ajut. Õppe-Spordios. plk.

A. Lääne

K a p t e n,

Eriüksuste jsk. plk.

JUHEND

GAASIKAITSEKS

ELVA MANÖÖVRIS

KAITSELIIDU PEASTAABI VÄLJARANNE
TALLINN, 1939. A.

JUHEND

GAASIKAITSEKS

ELVA MANÖÖRIS

Trükikoda J. Roosileht & Ko. Tallinnas, Lühikejalg 4.

S 38927

Fr. E. Kreutzwald
Esim. ENSV Riiklik
Reematuksogu

KAITSELIIGI PEASTABI VÄLJANNE

TALLINN, 1938. A.

JUHEND

GAASIKAITSE ELVA MANÖÖVRIS

1. Gaasikaitse tegevus manöövris.

Elva manöövril teostatakse gaasikaitset manöövril osavõtjate staapide, üksuste, raudteejamaade, vooride ja komandantuuride kaitseks manöövri rajoonis. Tsiiviilasutiste ja elanike gaasikaitset ei teostata.

Gaasikaitse (vaatluse, luure, degaseerimise, gaasist kannatanute väljakandmine gaasitatud maa-aladelt ja sidumispunkti (SP) toimetamine) organiseerimine ja teostamine on iga väeosa, üksuse ja asutuse ülema ülesanne.

Manöövril maa-alade gaasitamine tähistatakse põlevkiviõliga, mida pritsitakse maapinnale. Gaasipommid tähistatakse põlevkiviõli pritsmetega paukfugasside plahvatuse teel. Gaas õhus tähistatakse pisargaasi näol.

Maa-alade gaasitamine ja gaasipommide kasutamine manöövril sünnib manöövri juhatuse korraldusel. Poolte juhid, vastavalt taktikalisele olukorrale, võivad ka gaasi (põlevkiviõli ja pisargaasi) enda algatusel ja äranägemisel kasutada.

Gaaside degaseerimiseks manöövril kloorlubja asemel kasutatakse kustutatud lupja ja kuiva

peent liiva. Manöövris on lubatud kasutada poolte juhtide algatusel ja korraldusel suitsuküünlaid suitsukatte teostamiseks ja pisargaasi suitsuküünlaid gaasi tähistamiseks. Gaasi (põlevkiviõli, pisargaasi ampullide, pisargaasi suitsuküünalde) tarvitamise ajast, kohast ja arvust peavad poolte juhid informeerima manöövri juhatuse staapi ja oma peavahekohtunikku.

2. G-komandod ja nende varustis.

Manöövris rakendatakse tegevusse g-komandod manöövri organisatsiooni kohaselt.

G-komando koosseisus on:

G-komando pealik	1 kl.
G-luurejagu	5 „
Degaseerimisjagu	10 „

Manöövris degaseerimisjao koosseisu kuulub: jaopealik — 1 kl., rullisõela toimkond — 3 kl., käsisõela toimkond — 1 kl., gaasiluurajad — 2 kl., varustajaid — 1 kl., pulverisaatori mees — 1 kl., hobusemees — 1 kl. ja hobune ühes voorivankriga.

Vajaduse korral üks mees rullisõela toimkonnast või pulverisaatori mees rakendatakse tegevusse rehitsejana.

G-komando varustuses on:

G-torbikuid	16 tk.
G-ülikondi	15 „
(Hobusemees manöövris on ilma g-ülikonnata.)	
Rullisõelu	1 tk.
Käsisõelu	2—3 „
Udustajaid	1 „
Hoiatuslippe	20 „

Rehasid	1	„
Luudasid	2	„
Veeämbreid	1	„
Suuri labidaid	2	„
Kirveid	1	„
Kustutatud lupja (kloorlubja tähistamiseks)	30	kg
Põlevkiviõli (gaasi tähistamiseks)	10	„

3. Gaasivaatlus ja -alarm.

G-vaatlus ja -alarm on lahutamatu üksteisega seotud ja teostatakse gaasi vaatluspostide (GV) poolt.

GV postide ülesandeks on:

- varakult selgitada vastase ettevalmistusi g-rünnakuks;
- otsekohe ära tunda g-rünnaku algmomenti, selle ulatust ja sõjagaaside liiki;
- teha kindlaks vaenlase pommitamine gaasipommidega;
- viivitamata hoiatada väeosi ja üksusi varitsevast ohust.

GV poste on kaht liiki:

- üldised GV postid ja
- kohalikud GV postid.

Üldised GV postid pannakse välja suuremate üksuste nagu rügementide ja pataljonide poolt jne. Nende postide ülesandeks on ära tunda ja jälgida vastase ettevalmistusi g-rünnakuks (peamiselt lainerünnakuks g-balloonidest). Üldisi GV poste asetatakse ainult neisse rajoonidesse, kus maastik võimaldab g-rünnakut ette valmistada. Posti asukoht peab olema niisugune, et vaatleja näeks

hästi kaugele vastase seljataha ja et oleks võimalik jälgida ühendusteid, abinõude kohaletoometamist jne.

Üldine GV post on varustatud:

- tugeva binokliga ja
- hästi kuuldava alarmabinõuga (sireen).

Üldise GV posti koosseisu kuulub vähemalt 2 meest, kellele tarbe korral määratakse vahetused.

G-rünnaku puhul üldine GV post annab kohe üldalarmi, mida võtavad vastu ja arendavad kohalikud GV postid. Kaugemasse tagalasse antakse alarm tarbe korral edasi sidevõrgu kaudu.

Kohalikke GV poste panevad välja kompaniid, patareid ja väiksemad üksused. Nende postide ülesandeks on tähele panna vastase g-rünnakuid (g-laine rünnakuid, rünnakuid g-mürskudega, lennupommidega jne.) oma üksusele, selgitada sõjagaasi liik ja kohe hoiatada oma üksust alarm-signaaliga tekkinud ohust.

Nende postide ülesandeks on veel vastu võtta üldiselt GV postide poolt antavaid üldalarm-signaale ja arendada neid oma üksuse piirkonnas. Naaberüksuste kohaliku iseloomuga alarmsignaale nad vastu ei võta.

Manöövriv kohalike GV postide ülesandeid täidavad kompaniide, patareide, rühmade jne. vaatuspostid (tavalised). Kohalikke eri GV poste välja ei panda.

Kohalikke GV poste varustatakse alarmabinõudega, mis oleksid küllalt hästi kuuldavad oma üksuse rajoonis. Nende alarmabinõude signaalid peavad aga selgesti erinevama üldistest GV postide

poolt antavatest üldalarmsignaalidest. Rännakul oma üksuses teostab g-vaatlust õhu vaatluspost.

Lennurünnaku korral vaatleja selgitab otsekohe, kas vastane tarvitab gaasipomme või kasteaparaate ja annab siis viivitamata g-alarmi.

4. Gaasiluure ja degaseerimine.

G-luure peäülesandeks on gaasitatud maa-alade õigeaegne äratundmine, sõjagaasi liigi selgitamine ja, kui on tegemist söövgaasiga, gaasitatud alal piirjoonte kindlaksmääramine ja võimaluse korral ringteede leidmine.

G-luurajad liiguvad rännakul ja luurel koos eel-piilkondadega, jälgides peamiselt teid ja olles eriti tähelepanelikud kitsustike (defileede) läbis-tamisel.

G-luuremeeskonna koosseis on miinimum 2 meest.

Nad antakse luurepiilkonna vanema käsutusse,

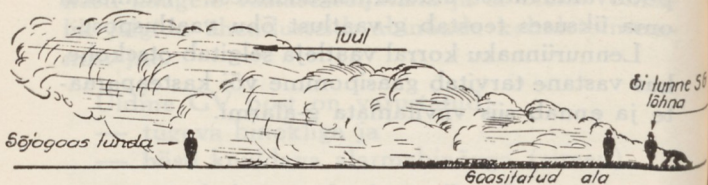
G-luurajate erivarustise hulka kuuluvad:

- ülikonnad (terve komplekt),
- piiramismärgid (lipukesed) ja
- sõjagaasi indikaatorid (komplekt).

Gaasitatud ala võib ära tunda lõhna ja välimuse järgi või eriliste indikaatorite abil.

Lõhna järgi gaasi kindlakstegemisel tuleb silmas pidada, et tuul võib kanda sõjagaasi aure (lõhna) väga kaugele (kuni 1 km) väljapoole gaasitatud ala piire, kuna pealtpoolt tuult on inimese kõrgusel lõhna tunda alles mõni meeter gaasitatud ala sisemuses.

On oluline haista sõjagaasi võimalikult maa-pinna ligidal.

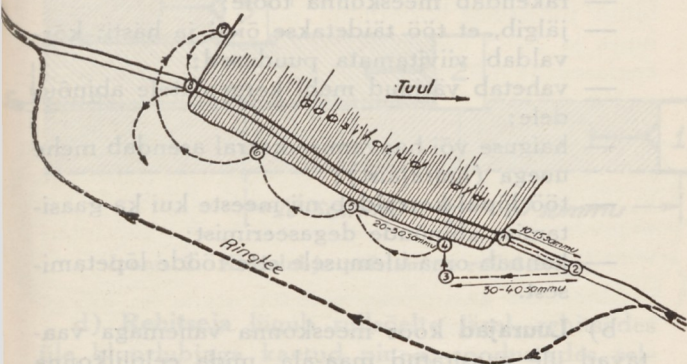
Joonis 1. Sõjagaasi kindlakstegemine maapinnal.

Välimuse järgi gaasi kindlakstegemisel tuleb tähele panna tumedaid õliseid pritsmeid ja piisku, mida eriti selgesti on näha taimestikul (lehtedel, rohul jne.) ja kividel, kus need päikesepaistel läigivad. Pritsmeid leidub vaid värskest gaasitatud maastikul (2—3 tundi), kuna pikemal seismisel (üle 24 t.) muutub taimestik punakaskollaseks. Maapinnal võib tähele panna vaid suuremaid sõjagaasi laike.

Gaasitatud maa-ala piirjoonte kindlaksmääramine teostatakse üldjoontes järgmiselt.

Luuraja, liikudes teel ja tundes söövgaasi lõhna või nähes välistunnuseid (joon. 2 tähis 1) läheb kohe umbes 10—15 sammu tagasi ja asetab teele (tähis 2) hoiatusmärgi (lipukese) ning määrab tuule suuna (lipukesega, suitsuga, tikuleegiga jne.). Luuraja asetab g-torbiku, g-kindad ning g-saapad kaitseasendisse (metsas ja põõsastikus tõmbab selga terve ülikonna) ja läheb otse vastu tuult, haistes kogu aeg hoolsalt õhku ja jälgides tähelepanelikult maastikku (taimestikku). Kui 30—40 sammu edasi minnes pole märgata sõjagaasi olemasolu, siis teeb luuraja (tähis 3) 90°-lise pöörde ja liigub gaasitatud maa-ala suunas, kuni teeb kindlaks sõjagaasi olemasolu (tä-

his 4), kuhu paneb jälle hoiatusmärgi. Siis luuraja tuleb g-piirkonnast välja ja liikudes kaart mööda (20—30 sammu) läheneb jällegi g-piirkonnale (tähis 5). Nii ta jätkab liikumist ja hoiatusmärki-
de väljapanemist, kuni määrab kindlaks terve tuulepoolse piiri (joonis 2).

Joonis 2. Gaasitatud maa-ala piirjoonte määramine.

Allatuule olevat piirjoont lõhna järgi määrata ei saa, seda võib teha peamiselt välistunnuste põhjal (pripsmed), võttes tarbe korral abiks indikaatori.

Sageli polegi oluline määrata teist piiri (allatuult), sest ringteed tuleb igal juhul otsida tuulepoolisel küljel (pealtnuult).

Üksikute meeskonnaliikmete tegevus:

a) **Meeskonna vanem** on oma üksuse juht ja tööde organiseerija ning kontrollija. Ta vastutab, et degaseerimise tööd täidetakse korralikult ja kiirelt.

Tema:

- koos luurajatega teostab degaseeritava rajooni täpset ülevaatust;
- ülevaatuse põhjal teeb otsuse deg.-tööde läbiviimise viisi kohta;
- tehtud otsuse kohaselt annab igale mehele ülesande;
- rakendab meeskonna tööle;
- jälgib, et töö täidetakse õieti ja hästi; kõrvaldab viivitamata puudused;
- vahetab väsinud mehi kergematele abinõudele;
- haiguse või haavamise korral asendab mehe uuega (luurajaist);
- töö lõpul korraldab nii meeste kui ka gaasitamise abinõude degaseerimist;
- kannab oma ülemusele ette tööde lõpetamisest.

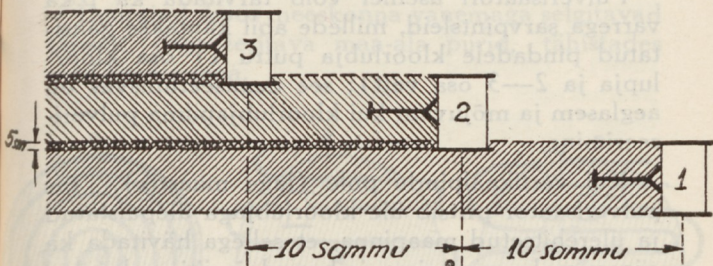
b) **Luurajad** koos meeskonna vanemaga vaatavad üle gaasitatud maa-ala, mida eelpiilkonna g-luurajad olid leidnud ja umbkaudselt tähistanud. Nad kontrollivad ja tarbe korral parandavad (täpsustavad) seda tööd.

Nad on abiiks meeskonna vanemale igasuguste ettenägemata tööde läbiviimisel. Nad moodustavad meeskonna varu ja nendega võib tarbe korral asendada degasaatoreid.

c) **Rullsõelamehed** täidavad varustajate kaasabil rullsõelad kloorlubjaga. Täita tuleb alati just selles kohas, kus rullsõel peab asuma tööle. Meeskonna juhi poolt saadud ülesande kohaselt rullsõelamehed puistavad ribadena üle gaasitatud maapinna, tähele pannes, et kahe naaberriba vahele ei jääks katmata kohti, vaid tekiks kitsas, umb. 5 sm laiune, kahekordselt kaetud riba.

Kloorlubja puistamisel tuleb rullisõelu lükata, mitte tõmmata.

Kui töötab koos 2—3 rullisõela, siis need liiguvad astmeliselt üksteise järele, nagu on näha joonisel 3.

Joonis 3. Kloorlubja puistamine rullisõeltega.

d) **Rehitseja** liigub rullisõelte järel, rehitsetes üle kloorlubjaga kaetud pinna, soodustades sellega söövgaasi ja kloorlubja kokkupuutumist.

Kui degaseeritakse kõva pinda, näiteks kõva sillutisega teed, siis reha asemel on kohasem tarvitada harja või raagus luuda.

e) **Käsisõelamees** katab need kohad, kuhu rullisõelad ei ulatu, nagu puude ja suurte kivide või ehitiste lähema ümbruse jne. Käsisõela abil kaetakse ka need kohad, kus on eriti suured sõjagaasi loigud, näiteks lehrtrite lähemas ümbruses jne. Nende ülesandeks on ka tarbe korral parandada rullisõelte tööd, üle puistates need kohad, mis jäid kuidagi katmata kahe riba vahele.

Käsisõelamehel on korraga kasutada 2 sõela (kummaski käes üks); ta tarvitab neid kas üksikult või üheaegselt, olenevalt kaetava pinna suuruselt või sõjagaasi tihedusest maapinnal.

g) **Pulverisaator** katab kloorlubjapiimaga (1 osa kloorlupja ja 10—15 osa vett) vertikaalpindu, nagu ehitiste seinu, poste, puutüve, põõsaid jne. Katmist tuleb teostada horisontaalribadena ülalt alla.

Pulverisaatori asemel võib tarvitada ka pika varrega sarvpintsleid, millede abil kantakse gaasitatud pindadele kloorlubja putru (1 osa kloorlupja ja 2—3 osa vett); see degaseerimisviis on aeglasem ja mõjuvam kui kloorlubjapiima pulveriseerimine.

Kui vertikaalpindu pole (lage maastik), siis pulverisaator pritsib üle kloorlubjaga ülepuistatud ja ülerehitsetud maapinna, et sellega hävitada ka sügavamale maa sisse imbunud ipriiti; sel juhul võib pritsida puhast vett.

Maapinna kastmiseks võib tarvitada ka kastekannu, kuid tuleb silmas pidada, et kastmine ei oleks liig intensiivne: on vaja vaid niisutada maapinda, mitte aga kloorlupja maha uhtuda.

h) **Varustajad** on kohustatud kõigiti abistama degaseerimistöid. Nende hoole all on baas, s. o. veokid kloorlubjaga ja tagavaraabinõudega.

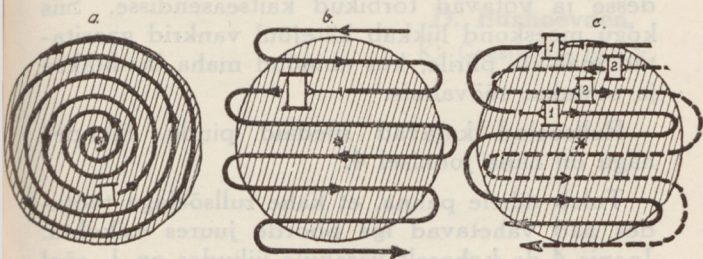
Nende peaülesandeks on kloorlubja kohaletoi-metamine, ettevalmistamine ja degasaatoreile kätteandmine. Nad avavad kloorlubja vaate, abistavad sõelte täitmisel, muretsevad vett, valmistavad kloorlubja piima või putru ja tarbe korral on abiks pulverisaatori täitmisel ja selle töövalmis seadmisel.

Varustajad on ka abiks igasuguste väiksemate rikete ja puuduste parandamisel abinõude või riietuse juures.

i) Degaseerimistööde organiseerimine.

Üksikute väiksemate sõjagaaside laikude (mürskudest, pommidest) korral degaseeritakse harilikult kogu pind, kusjuures tegevus on üldjoontes järgmine:

Luurajad koos meeskonna vanemaga selgitavad täpselt degaseeritava maa-ala piirid, tähistades neid lipukestega.

Joonis 4. Sõjagaasi laikude degaseerimine.

Piilkonna ülesandeks ongi võimaluse korral leida sobivat ringteed, et oma väeosade edasiliikumist mitte pidurdada kauakestvate degaseerimistöödega.

Saadud andmed märgitakse skeemina paberile ja saadetakse otsekohe vastavale ülemale.

Degaseerimismeeskonna peaülesandeks on maapinnalt hävitada püsivaid söövgaaase, et väeosadele võimaldada kaotuseta läbipääsu.

Degaseerimismeeskond asub staapide (pataljoni, rügemendi) läheduses, kus ta vajaduse korral välja saadetakse.

Rännakul degaseerimismeeskond liigub koos oma vooriga eelvägede koosseisus.

Degaseerimismeeskonna peale pannakse ka gaasitamise ülesanded.

Ülesande saamisel degaseerimismeeskond liigub koos vooriga gaasitatud rajooni poole ja jääb seisma umbes 100 m kaugusel selle piirist (pealpool tuult). Hobused rakendatakse lahti ja jäetakse peatuskohta maha. Mehed riietuvad g-ülikondadesse ja võtavad torbikud kaitseasendisse. Siis kogu meeskond lükkab kätejõul vankrid gaasitatud maa-ala piirile, kus abinõud maha laaditakse ja seatakse töövalmis.

Rullisõelad katavad siledaid pindu, liikudes nagu on näha joonisel 4.

Tuleb tähele panna, et kahe rullisõelaga töötades nad vahetavad iga pöörde juures esikohta. Joonis 4-da kohaselt vasakule liikudes on 1. sõel ees ja 2. sõel järel, kuna paremale liikudes on järjekord vastupidine.

Varustajad toimetavad kloorlupja tühjenenud rullisõelte juure ja täidavad neid koha peal, s. o. tühjenenud rullisõel ei lähe baasi juure, vaid jääb seisma ja täidetakse uuesti töökohal.

Käsisõelad katavad esimeses järjekorras mürsulehtri ja selle lähema ümbruse ja alles pärast seda asuvad rullisõeltele abiks.

Teised mehed töötavad olukorra kohaselt nagu nende kohustustes ette nähtud.

Suurema gaasitatud rajooni (kasteaparaatidega tekitatud) korral degaseeritakse ainult 2—3 m laiune tee, et võimaldada rännakkolonniidele ja vooridele läbipääsu.

Siin on oluline otstarbekalt kooskõlastada rull-
sõelte ja baasi liikumist, s. o. kloorlubjaga varus-
tamist.

A. Balder,

Kolonel,
Kl. Peastaabi Öppe-
Spordiosakonna pealik.

D. Buxhoevden,

Kl. Gaasikaitse pealik.

1. Korralda aegsasti oma koduse töö, et ma-
nöövrissa minekuks ei oleks
2. Kiisi aegsasti manöövril-
sest teenistusest.
3. Korralda aegsasti manöövri-
sõuetas ja varus-
tus. Eriti hoolega kontrolli saapaid, et need
oleksid veekindlad ega hõõruks jalgu.
4. Riietu manöövrissa soojalt. Ära unusta sooja
pesu. Parimaks ülitriideks on veekindel
vihmamantel.
5. Ilmu manöövrissa kaitseleida mütsis ja või-
malikult vormis, või kui see on uus, siis töö-
riietuses.
6. Võta kaasa püss, puhastusabinõud ja püssi-
õli.
7. Ära võta kaasa lahingupadruneid, vaid kont-
rolli hoolega, et neid ei jääks padrunite-
kusse.
8. Võta kaasa isiklikuks tarbeks: sööginoor, vee-
kruus, lusikas, nuga, kahvel ja seljakott.
9. Võta kaasa leiba ja külma toitu, sest esimest
toitu saab alles manöövrissa jõudmisel.
10. Ilmu määratud kogunemiskohta õigeaegselt
ja esine oma pealikule.
11. Ole täiesti kaine. Ära võta kaasa alkoholi.

Juhtnööre Elva manöövrise osavõtjatele.

I Manöövriks ettevalmistamisel.

1. Korralda aegsasti oma kodune töö, et manöövrise minekuks ei oleks takistusi.
2. Küsi aegsasti manöövriks vabaks igapäevastest teenistusest.
3. Korralda aegsasti manöövri-riietus ja varustus. Eriti hoolega kontrolli saapaid, et need oleksid veekindlad ega hõõruks jalgu.
4. Riietu manöövrise soojalt. Ära unusta sooja pesu. Parimaks üleriideks on veekindel vihmamantel.
5. Ilmu manöövrise kaitseliidu mütsis ja võimalikult vormis, või kui see on uus, siis tööriietuses.
6. Võta kaasa püss, puhastusabinõud ja **püssiõli**.
7. **Ära võta kaasa lahingupadruneid**, vaid kontrolli hoolega, et neid ei jääks padrunitas-kusse.
8. Võta kaasa isiklikuks tarbeks: sööginõu, vee-kruus, lusikas, nuga, kahvel ja seljakott.
9. Võta kaasa leiba ja külma toitu, sest esimest toitu saab alles manöövrise jõudmisel.
10. Ilmu määratud kogunemiskohta **õigeks ajaks** ja esine oma pealikule.
11. Ole täiesti kaine. Ära võta kaasa alkoholi.

II Manöövrise sõidul.

1. Mine vagunisse, veoautole kohe pärast vastavat signaali.
2. Ära lahku vagunist, veoautost ilma vastava käskluseta või loata.
3. **Ära siruta vagunist, autost välja pead, jalgu või käsi** ja ära anna asjatult signaali; sellele võib järgneda õnnetusi.
4. Ära loobi vagunist välja mingisuguseid esemeid ei sõidu ajal ega ka jaamades.
5. Suurematel peatustel, kui on lubatud lahkuda rongilt, autolt, pea ennast korralikult ülal.
6. Tea oma vaguni, auto numbrit ja ära mine sellest liiga kaugemale.
7. **Ära seisa rongide peatusel ja rongide vahetuste ajal raudteeliinil.**
8. Ära sega üldkorraldajate ja raudteeametnike tegevusse.
9. **Ära hüppa liikuvale rongile ega liikuvalt rongilt maha.** Hoidu alati õnnetustest liiklemisel.
10. Õnnetusjuhtumitel pöördu kohe ešloni arsti poole.
11. Vagunis pea end korralikult ülal, hoia püss selleks määratud kohal, ära sega kaassõitjaid.
12. Ära riku vaguni sisseseadet, teades, et kõik puudused nõutakse süüdlastelt vastuvaidlematult sisse.

III Kohale jõudmisel.

1. Enne sihtjaama jõudmist korralda end aegsasti, et võiksid kiiresti lahkuda rongilt.
2. Ära jäta oma varustust vagunisse.

3. **Koondu oma üksusse vaikselt ja kiiresti ja lahku jaamast komando korras.** Ära jää raudteejaamas või peatuskohas oma üksusest maha ja ära sega ametnikke.
4. Raudteejaamades pärast ešelonide saabumist või nende lahkumist ei tohi olla ühtki ülearust inimest.

IV Tegevuses manöövriv.

1. Hoidu igasugust kahju tegemast elanikele: ära talla orasepõlde; ära riku puid ega põõsaid; ära lammuta aedu; **ära tee tuld tuldvõtivate esemete lähedal** ega tulista nende suunas. **Ole tulega igal pool ettevaatlik.** Ära pillu maha suitsevaid suitsuotsi, vaid kustuta need enne.
2. Kontrolli hoolega laskemoona, et selle hulka ei satuks lahingulaskemoona.
3. **Pauklaskemoonaga ei tohi tulistada** vastastikku mitte lähemal kui 50 meetrit. **Puukoolide paukpadrunite otsa asetamine ja nendega tulistamine on kategooriliselt keeldud.** Öises tegevuses ei tohi paukpadruniga lasta ilma rühmapealiku igakordse loata.
4. Ole ettevaatlik relvaga ümberkäimises ja püüa vältida õnnetusi igasuguse tegevuse juures.
5. **Ära tarvita alkohoolseid jooke tegevuse ajal ja tegevuse rajoonis.**
6. **Öökorteris pea ennast korralikult ülal, pea puhtust ja näita üles sõjamehelikku viisakust.**
7. **Ole alati valmis tegutsemiseks. Tegutse kõikjal kohusetruult.** Tegutsemises ole täpne, täida antud ülesanne korralikult ja nurise mata.

8. Öise tegevuse juures pea kinni öödistsipliini: ära näita tuld, tegutse vaikselt ja ettevaatlikult.
9. Maastiku organiseerimiseks ei ole vaja ette võtta kaevumisi, vaid aitab küll joonte äramärkimisest trasseerimisega.
10. Tulelippe tõsta tule tähistamiseks kuulip. normaalvalangute ajaks; tulelippude „tulemüüri“ ei tohi olla.
11. Pea alati silmas **varjumise, moondamise nõudeid.**
12. **Arvesta vastase tuld ja kasuta maastikku otstarbekohaselt.**
13. **Puhasta ja õlita püss igal õhtul ja manöövri lõpul.**

V Manöövril tagasisõidul.

1. Pea silmas tagasisõidul kuni oma koduni samu nõudeid ja distsipliini, mis manöövril sõidul.
2. Pea kinni distsipliini ja ära andu korrarikumisele.
3. Pauklaskemoo anna ära manöövri lõpul ja ära pauguta asjatult sellega.
4. Koju jõudmisel likvideeri kõik vahekorrad oma pealikuaga.
5. **Koju jõudnud, puhasta põhjalikult püss ja õlita sisse.**

A. Balder.

Kolonel,

Kaitseliidu Peastaabi

Õppe-spordi Osakonna pealik.

P. Lilleleht.

Major,

Kaitseliidu Peastaabi
Õppejaoskonna pealik.

Juhtnööre vahekohtunikule.

1. Vahekohtunik on manöövrikäigu **erapooletu ja õiglane reguleerija**. Ta peab oma otsustega juhtima tegevuse manöövris reaalsuse raamidesse ja hoidma selle vaos kogu manöövri kestes.
2. Vahekohtunik oma läbimõeldud otsustega lähendab manöövri tegevuse sõjaolukorrale ja seega aitab saavutada üksuste tegevuses võimalikult rohkem sõjalist tõelisust ja õpetlikkust.
3. Vahekohtunik viibib alati oma üksuse juures. Vahekohtunikul pole lubatud lahkuda oma üksuse tegevuse ribast.
4. Vahekohtunikul peab olema alati selge pilt üksuse ülesandest, olukorra kõigist elementidest ja manöövri üldisest käigust.
5. Vahekohtunik otsuse võtmisel peab arvestama tule mõju ja olukorra kõiki elemente, olema õiglane ja erapooletu.
6. Vahekohtuniku otsus on üksuse pealikule **k ä s u k s**, mille täitmist tuleb alati nõuda. Otsus avaldatakse lühidalt, rahulikult, ilma motiveerimata ja vaidluseta. Vahekohtunik peab suutma end maksma panna igasuguste küsimuste lahendamisel ja ise olema aktiivne.
7. Vahekohtunik peab valvama ja korraldama, et kuulip. tulelippe ei hoita üleval alatiselt, vaid vastavalt kuulip. tulistamise ajale, s. o. kuulip. tule normaalvalangute ajaks.

8. Vahekohtunik peab valvama ja korraldama, et **paukpadrunitega** vastast **ei tulistata lähemalt kui 50 m.** Öösi paukpadrunitega üldse ei tulistata ilma rühmapealiku igakordse loata.
9. Vahekohtunik on õigustatud saada igasuguseid andmeid pealikuilt kõigis astmeis. Samuti on ta kohustatud informeerima tegevuse käigust manöövri juhatust, asjaosalisi juhte, vanemaid ja naabervahekohtunikke.
10. Vahekohtunik on kohustatud **täitma kõiki moondamise ja varjumise nõudeid ühisel alusel tegutsejatega.**
11. Vahekohtunik peab pidama märkmikku ja kõik tähelepanekud kohe üles märkima. Märkmete kokkuvõtte peab andma tõetruu pildi ja võimaldama välja tuua õpiseid ja hinnanguid. Märkmikud antakse manöövri lõpu koonduskohas oma lähema (kõrgema) vahekohtuniku kaudu poole **vanemale vahekohtunikule.**
12. Vahekohtunik peab olema **tuttav manöövri** juhendi §§ 215—271 nõuetega ja neid täpselt täitma.
13. Vahekohtunik on oma üksuse juures toidul ja korteris.

A. Balder.

Kolonel,

Kaitseliidu Peastaabi

Õppe-spordi Osakonna päälük.

P. Lilleleht.

Major,

Kaitseliidu Peastaabi

Õppejaoskonna päälük.

Kokkuvõtlik tabel

Sõidu kohta manöövrise, reedel, 29. sept. 1939. a.

Jrk. nr.nr.	Rongi nr.	Rong jõuab			Malev	Sõidavad ja veetakse jaamadest	Ešeloni ülem
		sihtjaama	kuu- päev	kell			
1.	Erar. nr. 182	Elva	29.09	05.00	Valga	Valgast, Sangastest, Keenist, Pukast.	Kpt. O. Puusepp, Valga Malevast. Meeskond maleva pealiku määra- misel.
2.	Segar. nr. 64 Reisir. nr. 11	Nõo	"	08.01	Pärnumaa	Pärnust, Surjust, Kil.-Nõmmelt, Abjast.	
3.	Erar. nr. 181	"	"	08.10	Järva, Sakala- maa	Tapalt, Tamsalust, Türilt, Paidest, Esnast, J.-Ja- anist, Viljandist, Olustverest, Vöhmast.	Lt. G. Sooden, Viru Malevast.
	—, —	Elva	"	08.57	Viru, Järva	Rakverest, Rakkest, Tapalt, Türilt, Kirnast, Pai- dest, Vodjast, Esnast, J.-Jaunist, Rakkest.	
4.	Kiirkaubar. nr. 256/155	"	"	"	Narva	Narvast, Auverest, Jõhvist.	Meeskond ma- leva pealiku määramisel.
5.	Erar. nr. 183	Nõo	"	09.33	Järva	Jänedalt, Lehtsest.	Lt. K. Kerjan, Harju Malevast.
	—, —	Elva	"	10.18	Harju	Riisiperest, Keilast, Sauelt, Raplast, Hagudist, Lohult, Sakust, Tallinnast — Raasikuni.	
6.	Erar. nr. 184	"	"	11.57	Valga	Valgast, Sangastest, Keenist, Mägistest, Pukast.	Lt. E. Leepere, Valga Malevast.
	—, —	Nõo	"	12.25	Pärnumaa	Vändrast, Tootsist, Torist, Surjust, Kil.-Nõmmelt, Abjast, Laatrest, Mõisakülast.	
7.	Erar. nr. 187	"	"	14.05	Järva	Aegviidust, Jänedalt, Lehtsest.	Major K. Naarits, Lääne Malevast.
	—, —	Elva	"	15.08	Harju, Tartu	Turbast, Riisiperest, Laitsest, Vasalemmast, Kei- last, Sauelt, Laagrist, Paldiskist, Kloogalt, Raplast, Sakust, Tallinnast, Lagedilt, Aru- külalt, Raasikult, Kehrast, Tartust.	
8.	Erar. nr. 185	Nõo	"	14.05	Järva	Tapalt, Tamsalust, Käreverest, Kärust, Kolust, Türilt, Paidest, Esnast, J.-Jaunist, Vöhmust, Vajangust, Kiltsist, Rakkest.	Lt. A. Karu- käpp, Viru Ma- levast.
	—, —	Elva	"	15.08	Narva, Viru	Narvast, Orust — Kiviõlini, Sondast, Rakverest, Kiltsist, Rakkest.	

A. Balder,

kolonel,

Kaitseliidu Peastaabi
Õppe-spordi Osakonna pealik.

J. Lääne,

kapten,

Kaitseliidu Peastaabi
Eriüksuste jsk. pealik.

Kokkuvõtlik tabel

sõidu kohta manöövrise, reedel, 29. sept. 1939. a.

Jrk. nr.nr.	Rongi nr.	Rong jõuab			Malev	Sõidavad ja veetakse jaamadest	Ešeloni ülem
		sihtjaama	kuu- päev	kell			
1.	Erar. nr. 582	Rebase	29.09	09.06	Võru, Petseri, Tartumaa	Antslast, Võrust, Põlvast, Petserist, Veriorast, Ruusast, Vastse-Kuustest, Laanest.	Major J. Põld- maa, Võru Ma- levast.
	—, —	Reola	"	09.40	Võru	Antslast, Sõmerpalust, Võrust, Lepassaarest, Oravast, Veriorast, Põlvast, Kiidjärvelt.	
2.	Erar. nr. 581; haagitakse Tartus juurde rongid nr.nr. 183; 155; 182; 256/155	Rebase	"	09.25	Tartumaa, Tal- linna, Lääne, Narva	Tartust (rong nr. 581), Tallinnast, Haapsalust, Taeblast, Paliverest, Ristilt (rong nr. 183), Pedjast, Jõgevalt, Kaareperest, Tabiverest, Kärknast (rong nr. 155).	Lt. A. Raidlo, Tartumaa Ma- levast.
		Rebase	"	14.43	Tartumaa, Lää- ne, Tallinna	Pukast, Paluperast, Elvast, Nõost, Ropkast (rong nr. 182), Narvast (rong nr. 256/155).	
3.	Erar. nr. 583 haagitakse Tartus juurde rongid nr.nr. 184; 185; 187	Rebase	"	14.43	Tartumaa, Lää- ne, Tallinna	Tartust, Reolast (rong nr. 583), Pukast, Palu- perast, Elvast, Nõost, Ropkast (rong nr. 184), Mustveest, Vägevast — Kärknani (rong nr. 185), Haapsalust, Taeblast, Nigulast, Pali- verest, Ristilt, Ellamaalt, Lihulast, Vigalast, Paekülalt, Märjamaalt, Tallinnast (rong nr. 187).	Lt. R. Kuura, Tartumaa Ma- levast.
		Reola	"	14.32	Valga	Valgast (rong nr. 184).	
4.	Erar. nr. 584	Rebase	"	14.33	Petseri, Tartu- maa	Petserist, Irboskast, Ruusast, Holvandist, Vastse- Kuustest, Laanest.	Major J. Heljus- te VR II/3, Võru Malevast.
		Reola	"	14.53	Võru	Antslast, Sõmerpalust, Võrust, Lepassaarest, Ora- vast, Veriorast, Põlvast, Kiidjärvelt.	

A. Balder,

kolonel,

Kaitseliidu Peastaabi

Õppe-spordi Osakonna pealik.

J. Lääne,

kapten,

Kaitseliidu Peastaabi

Eriüksuste jsk. pealik.

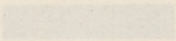
Kokkuvõtlik tabel

tagasisõidu kohta manöövrist, pühapäeval, 01. okt. 1939. a.

Jrk. nr.nr.	Rongi nr.	Rong väljub			Malev	Rong jõuab sihtjaama	Ešeloni ülem
		lähtejaamast	kuu- päev	kell			
1.	Reisir. nr. 132	Elva	01.10	16.35	Tartumaa	Nõos 16.51; Ropkas 17.03.	Major T. Avingo, Pärnumaa Malevast.
2.	Erar. nr. 181	"	"	17.40	Võru	Antslas 21.47; Sõmerpalus 22.57; Võrus 23.18; Lepassaares 23.09.	
	"	"	"	"	Pärnumaa	Mõisakülas 02.10. k. 00.58; Laatres 04.07; Abjas 04.21; Kil.-Nõmmes 02.12; Surjus 03.30; Pärnus 05.00; Toris 06.18; Tootsis 06.28; Väändras 07.24.	
3.	Erar. nr. 180	"	"	18.20	Tallinna	Tallinnas 02.10. k. 04.45.	Major H. Hirvelaan VR II/3, Tallinna Malevast.
	"	"	"	"	Tartumaa	Tartus 19.20; Vana-Kuustes 20.16; Rebases 20.20.	
	"	"	"	"	Lääne	Ellamaal 02.10. k. 09.30; Ristil 09.49; Paliveres 09.57; Nigulas 10.00; Taeblas 10.10; Haapsalus 10.27.	
4.	Erar. nr. 182	"	"	19.35	Tartu	Tartus 20.35.	Major E. Soomuste, Narva Malevast.
	"	"	"	"	Järva	Tapal 02.10. k. 01.53.	
	"	"	"	"	Viru	Rakveres 02.10. k. 03.30; Sondas 04.52; Kiviõlis 05.06; Küttejõus 05.13; Püssis 05.21; Kohtlas 05.37; Jõhvis 05.59; Toilas 06.08; Orus 06.26.	
	"	"	"	"	Tartumaa	Mustvees 02.10. k. 11.04.	
	"	"	"	"	Narva	Auveres 02.10. k. 06.58; Narvas 07.27.	
5.	Erar. nr. 184	"	"	20.35	Tartumaa	Kärknas 22.27; Tabiveres 22.59; Kaareperes 23.47; Jõgevas 02.10. k. 00.30; Pedjas 01.38; Vägevas 02.05.	Kol.-leitn. K. Prees, Järva Malevast.
	"	"	"	"	Viru	Rakkes 02.10. k. 02.31; Kiltis 03.30.	
	"	"	"	"	Järva	Rakkes 02.10. k. 02.31; Kiltis 03.30; Tamsalus 04.05; Vajangus 06.55; Võhmutas 07.29; J.-Jaanis 07.47; Esnas 08.40; Vodjas 09.16; Paides 09.45; Kirnas 10.44; Türil 11.08; Kolus 16.12; Kärus 16.40; Käreveres 18.56.	
	"	"	"	"	Sakalamaa	Viljandis 02.10. k. 20.02.	
6.	Erar. nr. 183	"	"	21.30	Tartumaa	Paluperas 22.00; Pukas 22.28.	Kol.-leitn. H. Kulbok VR II/3, Valga Malevast.
	"	"	"	"	Valga	Pukas 22.28; Mägistes 22.40; Keenis 22.57; Sangastes 23.22; Valgas 23.57.	
7.	Erar. nr. 186	"	"	22.57	Tartu	Tartus 23.52.	Major J. Heljuste VR II/3, Võru Malevast.
	"	"	"	"	Tartumaa	Reolas 02.10. k. 01.12; Laanes 01.36; Vestse-Kuustes 01.46; Holvandis 02.52; Ruusas 03.03; Verioras 03.18.	
	"	"	"	"	Võru	Kiidjärvel 02.10. k. 02.03; Põlvas 02.20; Verioras 03.18; Oravas 03.48.	
	"	"	"	"	Petseri	Petseris 02.10. k. 04.18; Irboskas 05.55.	
8.	Erar. nr. 188	"	02.10	00.20	Tartu	Tartus 01.25.	Kol.-leitn. K. Saar, Harju Malevast.
	"	"	"	"	Järva	Lehtses 06.28; Jänedal 07.05; Aegviidus 07.28.	
	"	"	"	"	Harju	Kehras 08.08; Raasikul 08.30; Arukülas 09.28; Lagedil 09.53; Tallinnas 10.30; Laagris 14.45; Sael 19.44; Keilas 19.58; Kloogal 15.13; Paldiskis 15.30; Vasalemmas 20.27; Laitses 20.48; Riisiperes 21.03; Turbas 21.22; Sakus 15.55; Lohul 22.05; Hagudis 22.21; Raplas 16.53; Keavas 01.00; Raikülas 23.31.	
	"	"	"	"	Lääne	Ristil 21.51; Paliveres 22.19; Taeblas 22.38; Haapsalus 22.59; Märjamaal 00.41; Vaekülas 01.24; Vigalas 01.57; Lihulas 03.24.	
	"	"	"	"	Tartumaa	Tartus 01.25.	
	"	"	"	"	Tallinna	Tallinnas 10.30.	

A. Balder,
kolonel,
Kaitseliidu Peastaabi
Õppe-spordi Osakonna pealik.

J. Lääne,
kapten,
Kaitseliidu Peastaabi
Eriüksuste jsk. pealik.

nr.	lk.	Rong väljus	
		kuu- kell	lõpetajamast päev
1.	Reisir. nr. 132	01.10	Eiva
2.	Eriar. nr. 181	"	T. rojaln
3.	Eriar. nr. 180	"	H. rojaln
4.	Eriar. nr. 182	"	"
5.	Eriar. nr. 184	"	"
6.	Eriar. nr. 183	"	"
7.	Eriar. nr. 186	"	"
8.	Eriar. nr. 188	"	"

Riigiraamatukogu.
 № 53892

J. Lään, kapten.
 Peastaabi
 kassa juhataja

53892 ✓

53